

Erityiskertomus

Eläntautien hillitsemiseen tarkoitettut hävittämis-, torjunta- ja seurantaohjelmat

EUROOPAN
TILINTARKASTUS
TUOMIOISTUIN

EUROOPAN TILINTARKASTUSTUOMIOISTUIN
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBOURG

Puh. +352 4398-1

Tiedustelut: eca.europa.eu/fi/Pages/ContactForm.aspx

Verkkosivut: eca.europa.eu

Twitter: @EUAuditorsECA

Suuri määrä muuta tietoa Euroopan unionista on käytettävissä internetissä Europa-palvelimen kautta (<http://europa.eu>).

Luxemburg: Euroopan unionin julkaisutoimisto, 2016

Print	ISBN 978-92-872-4436-9	ISSN 1831-0958	doi:10.2865/15448	QJ-AB-16-006-FI-C
PDF	ISBN 978-92-872-4488-8	ISSN 1977-5792	doi:10.2865/61817	QJ-AB-16-006-FI-N
EPUB	ISBN 978-92-872-4492-5	ISSN 1977-5792	doi:10.2865/0459	QJ-AB-16-006-FI-E

© Euroopan unioni, 2016

Tekstin jäljentäminen on sallittua, kunhan lähde mainitaan.

Erityiskertomus**Eläintautien hillitsemiseen
tarkoitettut hävittämis-,
torjunta- ja
seurantaohjelmat**

(annettu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen
287 artiklan 4 kohdan toisen alakohdan mukaisesti)

Tilintarkastustuomioistuimen erityiskertomuksissa käsitellään eri talousarvioaloilla tai hallinnon aloilla toimitettujen tuloksellisuuden ja säännönmukaisuuden tarkastusten tuloksia. Tilintarkastustuomioistuin valitsee ja suunnittelee nämä tarkastustehtävät niin, että niillä saadaan aikaan mahdollisimman suuri vaikutus. Se ottaa valinta- ja suunnitteluvaiheessa huomioon tuloksellisuuteen tai säännönmukaisuuteen kohdistuvat riskit, asianomaisten tulojen tai menojen määrän, tulevat kehityssuunnat sekä poliittiset näkökohdat ja yleisen edun.

Tämän tuloksellisuuden tarkastuksen toimitti I tarkastusjaosto, jonka puheenjohtaja on tilintarkastustuomioistuimen jäsen Augustyn Kubik. Jaosto on erikoistunut luonnonvarojen suojelun ja hallinnan menoaloihin. Tarkastus toimitettiin tilintarkastustuomioistuimen jäsenen Bettina Jakobsenin johdolla, ja siihen osallistuivat kabinettipäällikkö Katja Mattfolk, kabinettivastaja Kim Storup, toimialapäällikkö Colm Friel, tehtävävastaava Armando do Jogo sekä tarkastajat Xavier Demarche, Manuel Dias, Andreas Dürrwanger, Oana Dumitrescu, Laure Gatter, Mary Kerrigan, Joanna Kokot, Michela Lanzutti, Joachim Otto, Lucia Rosca ja Anna Zalega.

Vasemmalta oikealle: K. Mattfolk, A. do Jogo, C. Friel, B. Jakobsen, X. Demarche.

Kohta

Sanasto ja lyhenteet

I – X Tiivistelmä

1 – 17 Johdanto

1 – 2 Eläintautien hoito

3 – 4 Eläinten terveyttä koskeva EU:n strategia

5 – 9 Eläintautien hävittämis-, torjunta- ja seurantaohjelmat

10 – 12 Yhteistyö EU:n ulkopuolisten maiden kanssa

13 – 17 Pääasialliset tehtävät ja vastualueet

18 – 23 Tarkastuksen laajuus ja tarkastustapa

24 – 60 Tarkastushavainnot

26 – 33 Eläintautien hävittämistä, torjuntaa ja seurantaa koskeva komission lähestymistapa on yleensä ollut toimiva

34 – 36 Ja jäsenvaltioiden ohjelmat suunniteltiin ja toteutettiin tavallisesti hyvin

37 – 47 Ohjelmien kustannusvaikuttavuutta on kuitenkin vaikea määrittää

48 – 60 Ja parantamisen varaa on edelleen

61 – 72 Johtopäätökset ja suositukset

Liite I — Tietoja eläintaudeista

Liite II — Pääasialliset vastualueet

Komission vastaus

ADNS: Animal Disease Notification System, Eläintautien ilmoitusjärjestelmä

BSE: Bovine spongiform encephalopathy, Naudan spongiforminen enkefalopatia

BT: Bluetongue, sinikielitauti

CAC: Codex Alimentarius Commission, Codex Alimentarius -komissio

ECDC: European Centre for Disease Prevention and Control, Euroopan tautienehkäisy- ja -valvontakeskus

EFSA: European Food Safety Authority, Euroopan elintarviketurvallisuusviranomainen

FAO: Food and Agriculture Organization of the United Nations, YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestö

FVO: Food and Veterinary Office, Elintarvike- ja eläinlääkintätoimisto

Ilmaantuvuus ja esiintyvyys: Taudin ilmaantuvuus tarkoittaa tietyllä aikavälillä tietyssä joukossa ilmaantuneiden uusien tautitapausten määrää (uudet tapaukset). Taudin esiintyvyys on tautitapausten määrä tietyssä joukossa tietynä ajankohtana (tapausten tosiasiallinen määrä).

OIE: World Organisation for Animal Health, Maailman eläintautijärjestö

PAFF: Standing Committee on Plants, Animals, Food and Feed, pysyvä kasvi-, eläin-, elintarvike- ja rehukomitea

TB: Bovine tuberculosis, nautojen tuberkuloosi

TRACES: TRAdE Control and Expert System, yhdenmety eläinlääkinnällinen tietojärjestelmä

TSE: Transmissible spongiform encephalopathies, tarttuvat spongiformiset enkefalopatit

WAHIS: World Animal Health Information System, Maailman eläinten terveyttä koskeva tietojärjestelmä

WHO: World Health Organization, Maailman terveysjärjestö

Zoonoosi: Tartuntatauti, joka voi suoraan tai epäsuorasti tarttua eläimistä ihmisiin ja päinvastoin.

I

Eläinten terveys vaikuttaa suoraan kansanterveyteen elintarviketurvallisuuden kautta ja siksi, että osa eläintaudeista voi tarttua ihmiseen. Eläintautiepidemioista voi lisäksi seurata merkittäviä taloudellisia vaikutuksia, jos niiden vuoksi menetetään markkinoita EU:n sisällä ja ulkopuolella ja koska tautien torjunnasta aiheutuu kuluja suoraan EU:n ja kunkin jäsenvaltion talousarvioon.

II

Eläntaudit voivat levitä hyvin nopeasti ja myös yli rajojen. EU:lla on aktiivinen eläinten terveyspolitiikka, ja EU rahoittaa ohjelmia, joilla jäsenvaltiot pyrkivät hävittämään, torjumaan ja seuraamaan tiettyjä eläntauteja. EU kohdensi näihin ohjelmiin 1,3 miljardia euroa vuosina 2009–2014. Ohjelmat koskivat muun muassa eläinten rokottamista, testaamista ja teurastetuista eläimistä maksettavia korvauksia. Tautien hävittäminen on monimutkaista ja voi viedä useita vuosia taudin tyypistä riippuen. Siksi EU:n tasolla on oltava toimiva lähestymistapa, jonka mukaisesti jäsenvaltiot toteuttavat tarvittavat ohjelmat.

III

Tilintarkastustuomioistuin tutki, saatiinko hävittämis-, torjunta- ja seurantaohjelmilla hillittyä eläntauteja riittävässä määrin. Tätä varten se arvioi komission lähestymistapaa sekä jäsenvaltioiden ohjelmien suunnittelua ja toteutusta. Tilintarkastustuomioistuin tutki myös, otettiin ohjelmien kustannusvaikuttavuus riittävästi huomioon.

IV

Tilintarkastustuomioistuin totesi, että yleisesti ottaen sen tarkastamalla eläntauteja koskevilla ohjelmilla hillittiin eläntauteja riittävässä määrin. Komission ja jäsenvaltioiden on kuitenkin oltava valppaana, koska epidemioita voi silti puhjeta.

V

Tilintarkastustuomioistuin totesi, että komission valitsema lähestymistapa oli yleensä toimiva ja että lähestymistapa tukeutui hyvään tekniseen neuvontaan, riskianalyysiin ja voimavarojen priorisointimekanismiin. Komissio antoi ohjeistusta ja edisti jäsenvaltioiden toimien koordinoitua sekä määrittä vähimmäissuorituskriteerit, jotka jäsenvaltioiden ohjelmien oli täytettävä. Eräiltä osin pyrkimyksissä on onnistuttu huomattavan hyvin. Muun muassa naudan spongiforminen enkefalopatia (BSE) karjassa, salmonella siipikarjassa ja raivotauti luonnonvaraisissa eläimissä ovat vähentyneet.

VI

Tilintarkastustuomioistuin katsoo, että tarkastetut jäsenvaltioiden ohjelmat oli tavallisesti suunniteltu ja toteutettu hyvin ja että jäsenvaltioilla oli asianmukaiset järjestelmät eläintautiepidemioiden tunnistamista ja hävittämisen edistämistä varten.

VII

Ohjelmien kustannusvaikuttavuutta on kuitenkin vaikea määrittää, koska tällaista analyysiä varten ei ole käytettävissä sopivia malleja. Tarkastuksessa havaittiin esimerkkejä ohjelmista, joita jäsenvaltiot eivät valvoneet riittävällä tavalla, ja kohutuuttoman suurista kuluista. Joissakin tapauksissa Italiassa määrät, joita maksettiin korvauksina viljelijöille, tai komission määräämä tuen vähennys kannustivat vain vähäisessä määrin edistämään vaikuttavia bioturvaamistoimia ja korjaavien toimenpiteiden toteuttamista.

VIII

Tilintarkastustuomioistuin havaitsi, että tietyillä osa-alueilla on parantamisen varaa. Alan tietojärjestelmillä voitaisiin paremmin tukea epidemiologisten tietojen vaihtoa ja aiempien tulosten helppoa saatavuutta; järjestelmiä kehitettiin parhaillaan. Tarkastuksessa ilmeni myös, että joissakin ohjelmissa toimet ja tarkastukset olisi täsmennettävä paremmin.

IX

Tilintarkastustuomioistuimen arvio tiettyjen eläinlääkintäalan ohjelmien toteuttamisesta on yleisesti ottaen myönteinen, mutta naudan bruselloosin ja tuberkuloosin sekä lampaan ja vuohen bruselloosin hävittäminen on jatkuvasti haasteena eräissä jäsenvaltioissa. Tilintarkastustuomioistuin totesi, että EU:n lähestymistapaa olisi täydennettävä luonnonvaraisten eläinten tautien, kuten tuberkuloosin, osalta ja että tiettyjen rokotteiden puute voi haitata ohjelman vaikuttavuutta.

X

Tilintarkastustuomioistuin suosittaa, että komissio

- a) helpottaa epidemiologisten tietojen vaihtoa jäsenvaltioiden kesken
- b) tutkii, pitäisikö nykyisiä indikaattoreita päivittää niin, että niiden avulla saadaan paremmin tietoja eläinlääkinnällisestä tarkastustoiminnasta ja ohjelmien kustannusvaikuttavuudesta
- c) sisällyttää tarvittaessa järjestelmällisesti luonnonvaraisia eläimiä koskevat näkökohdat eläinlääkintäalan ohjelmiin
- d) edistää rokotteiden saatavuutta niin, että jäsenvaltiot voivat käyttää niitä epidemiologisesti perustelluissa tilanteissa.

Eläintautien hoito

01

Eläinten terveys vaikuttaa suoraan kansanterveyteen, koska jotkin eläintaudeista voivat tarttua ihmiseen. Eläinten terveys on myös sidoksissa elintarviketurvallisuuteen. Eläinten hyvä terveys kuuluu myös EU:n elintarviketeollisuuden toimintaedellytyksiin. Tämän vuoksi EU on useiden vuosien ajan suojellut eläinten terveyttä laajan toimenpidekokonaisuuden avulla. Jos olemassa olevilla toimenpiteillä ei saada aikaan tarvittavia vaikutuksia, hätätilanteista ja taudeista voi aiheutua merkittäviä kuluja: markkinoita saatetaan menettää EU:n sisällä ja ulkopuolella, tautien torjunnasta aiheutuu kuluja suoraan EU:n ja jäsenvaltioiden talousarvioon ja jäsenvaltioiden terveydenhuoltojärjestelmille aiheutuu kuluja zoonoosien (ihmiseen tarttuvien tautien) hoitamisen vuoksi. Yhdistyneessä kuningaskunnassa vuonna 2001 puhjennesta suu- ja sorkkatautiepideemiasta, joka levisi muihin maihin, seurasi arviolta jopa 12 miljardin euron kulut. 1990-luvun BSE-kriisi, joka sekini keskittyi Yhdistyneeseen kuningaskuntaan, maksoi pelkästään siellä yli 3 miljardia euroa. Lisäksi naudanlihan vienti EU:sta väheni kriisin vuoksi merkittävästi niin määrältään kuin arvoltaan. Viime vuosina ei ole ilmennyt epidemioita, joiden hinta olisi kohonnut yhtä merkittäväksi.

02

Eläintautien tyyppi ja ilmaantuvuus vaihtelevat eri puolilla EU:ta riippuen ilmastosta, tilatyypistä, eläinlääkinnällisten käytäntöjen ja eläinten liikkuvuuden kaltaisista tekijöistä. Eräitä keskeisiä eläintauteja kuvataan **liitteessä I**. Lisäksi eräät viimeaikaiset epidemiat, kuten afrikkalainen sikarutto (Liettua, Viro, Latvia ja Puola), lintuinfluenssa (Alankomaat ja Saksa) ja sinikielitauti (leviää Pohjois-Afrikasta ja esiintyy etenkin Kreikassa, Italiassa, Espanjassa ja Portugalissa), levisivät kaikki nopeasti rajojen yli. Jotkin eläintaudit voivat levitä nopeasti (ks. sinikielitauteja koskeva esimerkkitapaus **kaaviossa 1**), jos niitä ei havaita pian ja hoideta vaikuttavasti. Vaikuttavat eläinlääkinnälliset toimenpiteet auttavat ehkäisemään tällaisia erittäin tarttuvia tauteja ja välttämään hätätilanteiden edellyttämät toimenpiteet.

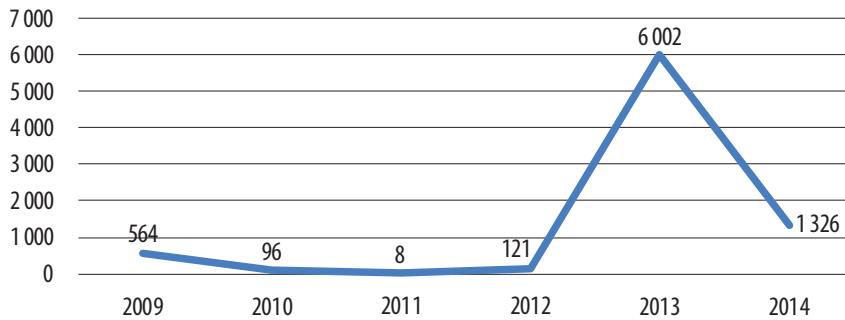
Eläinten terveyttä koskeva EU:n strategia

03

Eläinten terveyttä koskeva EU:n säädöskehys on monimutkainen. Se koostuu sadoista säädöksistä, joista osa on hyväksytty jo vuonna 1964. Järjestelmällinen lähestymistapa joidenkin eläintautien hävittämiseen, torjuntaan ja seurantaan otettiin ensimmäisen kerran EU:ssa käyttöön vuonna 1977¹. Näitä ohjelmia varten määritettiin puitteet eläinlääkintäalan kustannuksista vuonna 2009 tehdyssä neuvoston päätöksessä², joka korvattiin vuonna 2014³. Eläinten terveyttä koskevassa EU:n strategiassa⁴ asetettiin terveyteen, taloudellisiin näkökohtiin ja maatalouskäytäntöihin liittyvät tavoitteet sekä toimintasuunnitelma tavoitteiden saavuttamiseksi. Ks. tarkemmat tiedot **laatikossa 1**.

- 1 Neuvoston direktiivi 77/391/ETY, annettu 17 päivänä toukokuuta 1977, yhteisön toimenpiteistä nautakarjan luomistaudin, tuberkuloosin ja leukoosin hävittämiseksi (EYVL L 145, 13.6.1977, s. 44).
- 2 Neuvoston päätös 2009/470/EY, tehty 25 päivänä toukokuuta 2009, tietyistä eläinlääkintäalan kustannuksista (EUVL L 155, 18.6.2009, s. 30).
- 3 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 652/2014, annettu 15 päivänä toukokuuta 2014, elintarviketietoon, eläinten terveyteen ja eläinten hyvinvointiin, kasvien terveyteen ja kasvien lisäaineistoon liittyvien menojen hallinnointia koskevista säännöksistä, neuvoston direktiivien 98/56/EY, 2000/29/EY ja 2008/90/EY, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 178/2002, (EY) N:o 882/2004 ja (EY) N:o 396/2005, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/128/EY ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1107/2009 muuttamisesta sekä neuvoston päätösten 66/399/ETY, 76/894/ETY ja 2009/470/EY kumoamisesta (EUVL L 189, 27.6.2014, s. 1).
- 4 KOM(2007) 539 lopullinen, 19. syyskuuta 2007, EU:n uudesta eläinten terveyttä koskevasta strategiasta vuosiksi 2007–2013 "Mieluummin ennaltaehkäisy kuin hoito".

Serotyypin BTV-1 sinikielitautepidemioiden lukumäärä EU:ssa

Lähde: Euroopan komissio, terveyden ja elintarviketurvallisuuden pääosasto.

Eläinten terveyttä koskeva EU:n strategia

Eläinten terveyttä koskevassa EU:n strategiassa vuosiksi 2007–2013 määritetään EU:n tavoitteet ja toimet. Strategia jakautuu neljään pääasialliseen tavoitteeseen:

1. varmistetaan kansanterveyden ja elintarvikkeiden turvallisuuden korkea taso minimoimalla ihmisille aiheutuvat biologiset ja kemialliset riskit
2. edistetään eläinten terveyttä ehkäisemällä ja vähentämällä eläintautien esiintyvyyttä ja tuetaan samalla tuotantoeläinten kasvatusta ja maaseudun taloutta
3. parannetaan talouskasvua, koheesiota ja kilpailukykyä varmistamalla tavaroiden vapaa liikkuvuus ja oikeasuhteiset toimet eläinten siirroissa
4. edistetään sellaisia kasvatusmenetelmiä ja eläinten hyvinvointia, joilla ehkäistään eläinten terveyteen liittyviä uhkia ja minimoidaan ympäristövaikutukset EU:n kestävän kehityksen strategian mukaisesti.

Näitä tavoitteita toteutettiin neljästä pilarista koostuvan toimintasuunnitelman avulla:

1. EU-toimien priorisointi
2. Eläinten terveyttä koskevat EU-puitteet
3. Ennaltaehkäisy, valvonta ja valmius
4. Tiede, innovaatiot ja tutkimus.

04

Komissio (terveyden ja elintarviketurvallisuuden pääosasto) vastaa eläintauteja koskevasta riskienhallinnasta. Jäsenvaltiot ja EU:n erityisvirastot – Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen (EFSA) ja Euroopan tautienehkäisy- ja -valvontakeskus (ECDC) – huolehtivat riskienarvioinnista. EU:lla on vuodesta 1982 lähtien ollut ilmoitusjärjestelmä, jolla ehkäistään tiettyjen tarttuvien tautien leviämistä. Jäsenvaltioiden on ilmoitettava komissiolle eläintautien ilmoitusjärjestelmää (ADNS)⁵ käyttäen tiettyjen tarttuvien tautien epidemioista sekä niiden hävittämisestä, jotta taudit eivät leviä karjaan EU:n alueella.

Eläintautien hävittämis-, torjunta- ja seurantaohjelmat

05

Aiempien epidemioiden hoitamisesta johtuvat kulut ja olemassa olevien tautien ja uusien tautien epidemioiden puhkeamiseen tulevaisuudessa liittyvät riskit huomioon ottaen EU:n eläinlääkinnälliset toimenpiteet ovat tärkeitä. EU myöntää eläinten terveyttä koskevan strategian ensimmäisen pilarin perusteella rahoitusta jäsenvaltioiden eläinlääkintäalan ohjelmille useiden tautien ja zoonoosien osalta (ks. **laatikko 2**). Ohjelmilla on seuraavat tavoitteet:

- vähitellen poistaa eläntaudit ja panna täytäntöön seurantatoimenpiteitä jäsenvaltioissa ja koko EU:ssa
- varmistaa eläinten terveyden, kansanterveyden ja kuluttajansuojan korkea taso
- taata sekä eläinten terveyden että kansanterveyden korkeatasoinen suoja, parantaa tuotantoeläinsektorin tuottavuutta ja edistää sellaisten sektorien talouden kestävyttä, joihin eläintautien puhkeaminen vaikuttaa suoraan tai välillisesti.

5 Järjestelmä otettiin käyttöön eläintaudeista ilmoittamisesta yhteisössä 21 päivänä joulukuuta 1982 annetulla neuvoston direktiivillä 82/894/ETY (EYVL L 378, 31.12.1982, s. 58).

Hävittämis-, torjunta- ja seurantaohjelmat

Hävittämisohjelmat: Tavoitteena on hävittää biologisesti eläintauti tai zoonoosi niin, että alue lopulta saavuttaa taudista vapaan tai ”virallisesti vapaan” aseman unionin lainsäädännön mukaisesti (esimerkiksi nautojen tuberkuloosi).

Torjuntaohjelmat: Tavoitteena on estää eläintaudin tai zoonoosin esiintymistä ylittämästä terveydellisesti sallittavaa tasoa (esimerkiksi salmonella).

Valvonta/seuranta: Tavoitteena on kerätä ja kirjata tietoja määritellyistä joukoista, jotta voidaan arvioida taudin epidemiologinen kehitys (esimerkiksi lintuinfluenssa).

Lähde: Komission päätös 2008/341/EY.

06

Ohjelmat luokitellaan hävitys-, torjunta- tai valvontaohjelmiksi, ja niihin sisältyy monenlaisia toimenpiteitä, kuten rokottaminen, eläinten testaaminen sekä korvaukset teurastamisesta tai lopettamisesta.

07

Vuosina 2009–2014 EU:n talousarviosta osoitettiin näihin ohjelmiin 1,3 miljardia euroa (ks. **taulukko 1**) eli suurin osa elintarviketurvallisuuteen tarkoitetuista EU:n määrärahoista. EU:n rahoitusosuus on tavallisesti 50 prosenttia jäsenvaltiolle aiheutuneista kuluista, mutta enintään tiettyyn enimmäismäärään asti. Eläintaudit ja zoonoosit, joiden osalta voidaan myöntää EU:n tukea, on lueteltu neuvoston vuonna 2009 tekemän päätöksen liitteessä I ja vuodesta 2014 alkaen asetuksen (EU) N:o 652/2014 liitteessä II.

Taulukko 1

EU:n sitoutuminen ohjelmakuluihin vuosina 2009–2014 tautikohtaisesti (miljoonaa euroa)

Ohjelma	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2009–2014	%
Afrikkalainen sikarutto	0,1	0,1	0,2	0,9	1,1	0,1	2,3	0,2 %
Aujeskyn tauti	2,8	2,3	0,0	0,0	0,0	0,0	5,2	0,4 %
Lintuinfluenssa	4,9	4,9	3,5	2,7	2,7	2,6	21,3	1,6 %
Sinikielitauti	112,0	68,2	13,4	3,7	2,5	3,8	203,5	15,4 %
Naudan bruselloosi	11,8	8,6	10,1	8,0	7,3	10,3	56,0	4,2 %
Nautojen tuberkuloosi	26,3	53,4	67,9	70,7	63,9	64,2	346,4	26,2 %
Luomistauti (brucella melitensis)	9,0	7,7	15,9	15,4	15,3	16,2	79,4	6,0 %
Klassinen sikarutto	5,1	4,3	3,7	3,4	3,0	2,6	22,1	1,7 %
Nautaeläinten tarttuva leukoosi	3,0	2,4	0,0	0,0	0,0	0,0	5,3	0,4 %
Raivotauti	11,7	15,7	20,9	23,4	19,9	20,4	112,0	8,5 %
Salmonelloosi	18,6	24,4	25,1	19,2	19,2	21,2	127,8	9,7 %
Sian vesikulaaritauti	0,5	0,3	0,7	0,9	1,1	0,8	4,3	0,3 %
TSE, BSE ja scrapie	61,5	81,8	74,6	54,3	38,9	24,0	335,0	25,4 %
Yhteensä	267,4	274,1	236,0	202,3	174,9	166,1	1 320,8	100,0 %
Vuotuinen talousarvio prosentteina kauden kokonaistalousarviosta	20,2 %	20,8 %	17,9 %	15,3 %	13,2 %	12,6 %	100,0 %	

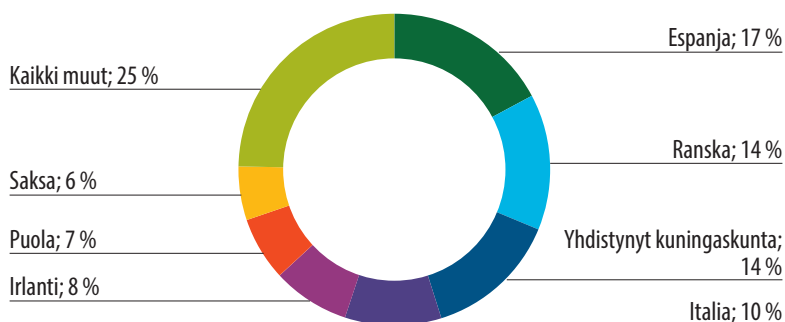
Lähde: Terveyden ja elintarviketurvallisuuden pääosasto.

08

Yli 50 prosenttia kuluista keskittyy neljään maahan (Espanja, Ranska, Italia ja Yhdistynyt kuningaskunta) (ks. **kaavio 2**).

Kaavio 2

Ohjelmakulujen jäsenvaltiokohtainen osuus vuosina 2009–2014

Lähde: Terveyden ja elintarviketurvallisuuden pääosasto.

09

Eläintautien hävittäminen voi käytännössä olla erittäin vaikeaa. Esimerkiksi nau-tojen tuberkuloosia ja bruselloosia esiintyy vielä useissa jäsenvaltioissa, vaikka niitä on yritetty torjua ja hävittää yli 50 vuoden ajan. EU alkoi rahoittaa näiden tautien hävittämishoelmia 1970-luvulla, jolloin osalla jäsenvaltioista oli ollut kan-salliset ohjelmansa jo useiden vuosien ajan. **Taulukosta 2** ilmenee, että taudista ”virallisesti vapaan” aseman saavuttamiseen voi mennä vuosikymmeniä jäsen-valtioiden ja komission toimista ja tieteen ja tekniikan edistymisestä huolimatta. Joissakin maissa tähän on kuitenkin päästy nopeammin kuin toisissa. Näiden tautien jatkuva esiintyminen aiheuttaa toistuvasti hävittämishoelmia koskevia menoja EU:n talousarvioon.

Tautien hävittäminen on pitkä prosessi

Jäsenvaltio	Nautojen tuberkuloosi			Naudan bruselloosi		
	Ensimmäinen EU:n rahoittama ohjelma	Taudista virallisesti vapaa asema	Taudista virallisesti vapaan aseman saavuttamiseen tarvittu aika (vuotta) ^(a)	Ensimmäinen EU:n rahoittama ohjelma	Taudista virallisesti vapaa asema	Taudista virallisesti vapaan aseman saavuttamiseen tarvittu aika (vuotta) ^(a)
Irlanti	1978 ^(b)	Ei edelleenkään taudista vapaa		1978	2009	31
Espanja	1987	Ei edelleenkään taudista vapaa		1987	Ei edelleenkään taudista vapaa	
Ranska	1978	2001	23	1978	2005	27
Italia	1980	Ei edelleenkään taudista vapaa ^(c)		1980	Ei edelleenkään taudista vapaa ^(c)	
Puola	2004	2009	5 ^(d)	2004	2009	5 ^(d)
Romania	Ei EU:n rahoittamia ohjelmia	Ei edelleenkään taudista vapaa ^(e)		Ei EU:n rahoittamia ohjelmia; julistettiin taudista vapaaksi vuonna 2014		
Yhdistynyt kuningaskunta	2000 ^(f)	Ei edelleenkään taudista vapaa		1978	2015	37

- ^(a) Ilman aiempia kansallisia ohjelmia, joita toteutettiin useimmissa maissa vuosikymmenten ajan ennen EU:n rahoituksen alkamista.
- ^(b) Ensimmäinen EU:n rahoittama ohjelma vuonna 1978, mutta EU:n rahoitus keskeytyi vuonna 2004 ja alkoi uudestaan vuonna 2009.
- ^(c) Monet alueet ovat nyt taudista virallisesti vapaita.
- ^(d) EU:n osarahoittamien ohjelmien alkaessa vuonna 2004 tuberkuloosin esiintyvyys oli vain 0,052 prosenttia ja naudnan bruselloosin esiintyvyys 0,005 prosenttia.
- ^(e) Esiintyvyys merkityksettömän pieni.
- ^(f) Ensimmäinen EU:n rahoittama ohjelma vuonna 2000, mutta EU:n rahoitus keskeytyi vuonna 2004 ja alkoi uudestaan vuonna 2010.

Lähde: Hävittämisohjelmia koskevat komission rahoituspäätökset ja taudista virallisesti vapaaksi julistamista koskevat päätökset tarkastettujen jäsenvaltioiden osalta.

Yhteistyö EU:n ulkopuolisten maiden kanssa

10

Maailman eläintautijärjestö (OIE) korostaa vuonna 2014 antamissaan eläintautien torjuntaohjeissa kansainvälisen yhteistyön merkitystä ja ohjeistaa, että maiden olisi mahdollisuuksien mukaan yhdenmukaistettava tautien torjuntaohjelmat alueellisella tasolla. Se on tärkeää, koska taudit voivat kulkeutua rajojen yli etenkin villieläinten mukana. Asetuksissa ei ole annettu säännöksiä, joiden mukaan komissio voisi suoraan rahoittaa eläinlääkintäalan ohjelmia EU:n ulkopuolella. Sen sijaan jäsenvaltiot voivat suoraan sopia eläinlääkintäalan toimista (kuten rokotuskampanjoista raja-alueilla) EU:n ulkopuolisten naapurimaidensa kanssa ja sisällyttää tästä aiheutuvat kulut alaohjelmiksi komission rahoittamiin eläinlääkintäalan ohjelmiin.

11

Raivotautia koskevien ohjelmien yhteydessä oli vuonna 2015 käynnissä neljä alaohjelmaa seuraavissa EU:n ulkopuolisissa maissa: Venäjällä (osana suomalaista ohjelmaa), Valko-Venäjällä (osana latvialaista ja liettualaista ohjelmaa) ja Ukrainassa (osana puolalaista ohjelmaa vuodesta 2012 alkaen). Viisi muuta alaohjelmaa oli suunnitteilla seuraaviin maihin: Venäjälle (osana virolaista ohjelmaa), Ukrainaan (osana unkarilaista ohjelmaa), Moldaviaan (osana romanialaista ohjelmaa), Bosnia ja Hertsegovinaan (osana kroatialaista ohjelmaa) ja Valko-Venäjälle (osana puolalaista ohjelmaa). Riittävän yhteistyön varmistaminen niin, että alaohjelmat toteutetaan EU:n ulkopuolisissa maissa vaikuttavasti, on erilaisten kahdenvälisen suhteiden monimuotoisuuden vuoksi joskus haasteellista.

12

Komissio on toteuttanut muita toimia, joilla yhdenmukaistetaan tautien torjunta-ohjelmia EU:n ulkopuolisten maiden kanssa. Laajentumisasioiden pääosasto sekä terveyden ja elintarviketurvallisuuden pääosasto käynnistivät vuonna 2011 liittymistä valmistelevalle välinettä koskevan hankkeen. Sen avulla tuetaan eläintautien (muun muassa raivotaudin ja klassisen sikaruton) torjuntaa ja hävittämistä seuraavissa seitsemässä edunsaajamaassa Länsi-Balkanilla: Albania, Bosnia ja Hertsegovina, Kroatia, entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia, Montenegro, Serbia ja Kosovo. Hankkeeseen oli käytettävissä noin 100 miljoonaa euroa.

Pääasialliset tehtävät ja vastualueet

13

Komissio (terveyden ja elintarviketurvallisuuden pääosasto) hallinnoi eläintautien ilmoitusjärjestelmää ja koordinoi hätätilanteen edellyttämiä toimenpiteitä tarttuvan eläintautiepidemian puhjetessa. Komissio hallinnoi eläinlääkintöalan ohjelmista johtuvia menoja suoraan. Terveiden ja elintarviketurvallisuuden pääosaston elintarvike- ja eläinlääkintötoimisto (FVO) tarkistaa, että elintarvikkeiden turvallisuutta ja laatua koskevat EU:n vaatimukset täyttyvät ja että eläinlääkinnälliset toimenpiteet suoritetaan.

14

Jäsenvaltioiden ohjelmiin sovellettavat vaatimukset, joiden perusteella EU:n rahoitusta voidaan myöntää, on määritetty komission päätöksessä vuodelta 2008⁶. Päätöksessä määrätään, että jäsenvaltioiden ohjelmien on oltava eläinlääkinnän keskusviranomaisen valvonnassa. Ohjelmien täytyy sisältää tavoitteita ja monivuotisten ohjelmien yhteydessä myös vuosittaisia välitavoitteita. Tavoitteille on asetettava sopivimmat indikaattorit (kuten sairastuvuus ja esiintyvyys), joista on raportoitava. Ohjelmien yksityiskohtainen toteuttaminen ja hallinnointi (mukaan lukien vastualueiden mahdollinen jakaminen julkisen ja yksityisen sektorin kesken) kuuluvat jäsenvaltioiden toimivaltaan.

6 Komission päätös 2008/341/EY, tehty 25 päivänä huhtikuuta 2008, tiettyjen eläintautien ja zoonoosien kansallisiin hävittämis-, torjunta- ja seurantaohjelmiin sovellettavista yhteisön vaatimuksista (EUVL L 115, 29.4.2008, s. 44).

15

Jäsenvaltiot voivat esittää ohjelmaehdotuksensa komissiolle edellisenä vuonna viimeistään 31 päivänä toukokuuta⁷. Ohjelmat voidaan laatia vuotuisiksi tai monivuotuisiksi. Suurin osa ohjelmista laaditaan vuotuisiksi.

16

Komissio arvioi jäsenvaltioiden ehdottamien ohjelmien laadun vakiintuneita perusteita käyttäen ja, kun se on epidemiologisesti perusteltua, kannustaa toisinaan koordinoituihin naapurijäsenvaltioiden kesken. Komissio on vuodesta 2013 alkaen käyttänyt arvioinnissa asiantuntija-apua. Ohjelmaluettelo esitetään jäsenvaltioille pysyvän kasvi-, eläin-, elintarvike- ja rehukomitean (PFF-komitea) kokouksessa. Komissio mukauttaa vuosittain rahoituksen jakautumista eri tautien ja eri jäsenvaltioiden kesken tarpeiden muuttumisesta tekemänsä arvion mukaisesti. Mahdollisista muutoksista keskustellaan jäsenvaltioiden kanssa PAFF-komitean kautta. Komission arvio pohjautuu jäsenvaltioiden toimittamiin tietoihin, elintarvike- ja eläinlääkintätoimiston raportteihin, tilintarkastuskertomuksiin ja jäsenvaltioiden asiantuntijoista koostuvan erityistyöryhmän työskentelyn tuloksiin. Lisätietoja pääasiallisista vastuualueista esitetään **liitteessä II**.

17

Komission päätöksessä vuodelta 2008⁸ määritellään vakiovaatimukset sekä mallit ja aikataulut, joita jäsenvaltioiden on käytettävä raportoidessaan komissiolle. Ohjelmien toteutuksen mittaan jäsenvaltiot toimittavat välikertomuksen, jonka komissio arvioi ja jonka seurauksena ohjelman tavoitteisiin ja kuluihin voidaan tehdä muutoksia ja rahoituksen kohdentamista eri ohjelmien välillä saatetaan muuttaa. Loppukertomukset ja maksupyynnöt on esitettävä komissiolle viimeistään seuraavan vuoden huhtikuun 30 päivänä yhdessä tulosten arvioinnin ja menojen koskevan yksityiskohtaisen selvityksen kanssa.

7 Asetus (EU) N:o 652/2014, 12 artikla.

8 Komission päätös 2008/940/EY, tehty 21 päivänä lokakuuta 2008, yhteisön osarahoittamista tiettyjen eläintautien ja zoonoosien kansallisista hävittämis-, torjunta- ja seurantaohjelmista laadittavia raportteja koskevista vakiovaatimuksista (EUVL L 335, 13.2.2008, s. 61).

Tarkastuksen laajuus ja tarkastustapa

18

Tarkastuksessa tutkittiin, saadaanko hävittämis-, torjunta- ja seurantaohjelmilla hillittyä eläintauteja riittävässä määrin.

19

Yksityiskohtaiset tarkastuskysymykset olivat seuraavat:

- i) Sovelsiko komissio eläntautien hävittämiseen, torjuntaan ja seurantaan tarkoituksenmukaista lähestymistapaa?
- ii) Suunnittelivatko ja toteuttivatko jäsenvaltiot tarkoituksenmukaisia ohjelmia hävittääkseen, torjuakseen ja seuratakseen eläintauteja?
- iii) Otettiin ohjelmissa riittävästi huomioon kustannusvaikuttavuus?

20

Tarkastustyö tehtiin komissiossa (terveyden ja elintarviketurvallisuuden pääosasto) ja seitsemässä jäsenvaltiossa (Irlanti, Espanja, Ranska, Italia, Puola⁹, Romania ja Yhdistynyt kuningaskunta). Näiden jäsenvaltioiden osuus kokonaismenoista on yhteensä 72 prosenttia, ja niissä esiintyy useita erilaisia tauteja¹⁰. Keskeisten sidosryhmien (viljelijät sekä eläinlääkintäpalvelut ja eläinlääkintäalan laboratoriot) järjestöt ja tilintarkastustuomioistuimen järjestämä asiantuntijapaneeli esittivät lisäksi näkemyksensä.

21

Tarkastuksessa tutkittiin komission menettelyjä, joiden avulla strategia määriteltiin ja jäsenvaltioiden esittämät vuotuiset ja monivuotiset kansalliset ohjelmat hyväksyttiin. Tarkastukseen sisältyi perehtyminen komission yksiköiden (muun muassa elintarvike- ja eläinlääkintätoimisto), sääntelykomiteoiden (PAFF-komitea, asiaa käsittelevä työryhmä) ja virastojen (EFSA) lausuntoihin ja tiedonantoihin sekä komission aloitteesta laadittuihin asiantuntijalausuntoihin.

22

Edellä mainittujen ohjelmien lisäksi EU rahoittaa hätätilanteiden edellyttämiä toimenpiteitä, joilla huolehditaan vakavista eläintautiepidemioista. Tarkastuksessa ei tutkittu näitä toimenpiteitä, koska niiden menot vastaavat noin 10:tä prosenttia eläntautien hävittämis-, torjunta- ja seurantaohjelmien menoista.

9 Puolassa tarkastustyö tehtiin yhdessä Puolan ylimmän tarkastuselimen kanssa.

10 Jäsenvaltioiden ohjelmista kaikkiaan 24 tutkittiin seuraavien tautien osalta: nautojen tuberkuloosi, naudan bruselloosi, lampaan ja vuohen bruselloosi, tarttuvat spongiformiset enkefalopatiat, sinikielitauti, raivotauti, klassinen ja afrikkalainen sikarutto, lintuinfluenssa ja zoonoottinen salmonella. Taustatietoja taudeista esitetään **liitteessä I**.

23

Jäsenvaltioiden osalta tarkastettiin eläintautien hävittämistä, torjuntaa ja seurantaan koskevat kansalliset strategiat, jäsenvaltioiden ohjelmien kehittämisessä käyttämät perusteet ja se, miten ohjelmia toteutetaan käytännössä. Jäsenvaltioiden toimivaltaisten eläinlääkintäviranomaisten ja alueellisten viranomaisten luotehtiin tarkastuskäynti. Tarkastukseen sisältyi yksittäisten tapahtumien tarkastus, jossa selvitettiin, toteutettiin rahoitetut toimet suunnitellusti ja olivatko kulut kohtuulliset.

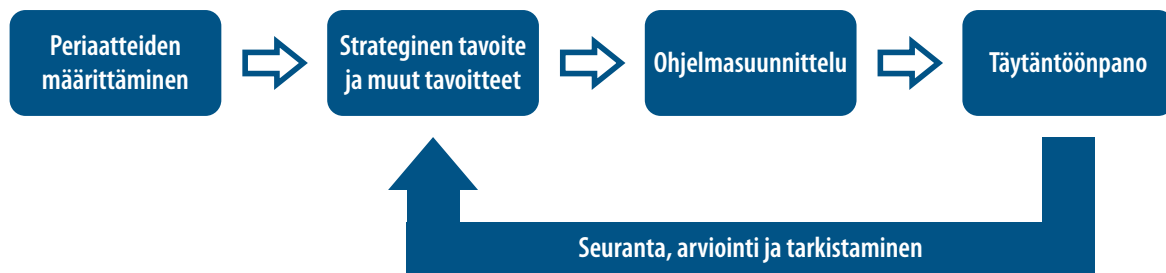
24

Maailman eläintautijärjestön mukaan¹¹ tautien torjuntaohjelman tavoite olisi määriteltävä heti aluksi. Perinteisesti monien torjuntaohjelmien tavoitteena on ollut taudin hävittäminen, mutta siihen ei aina ole mahdollista päästä. On määritettävä ohjelman onnistumisen edellyttämät tavoitteet ja indikaattorit. **Kaaviossa 3** esitetään tautien torjuntaohjelman laadintavaiheet.

11 OIE, Guidelines for Animal Disease Control, 2014.

Kaavio 3

Tautien torjuntaohjelman laadintavaiheet

Lähde: OIE, Guidelines for Animal Disease Control, 2014.

25

Eläintautien tilanne EU:ssa on monimutkainen ja vaihteleva. Siksi on tärkeää, että komissio soveltaa toimivaa kehystä rahoituksensa priorisointiin, jäsenvaltioiden toimien koordinointiin, ohjeistuksen antamiseen ja parhaiden käytäntöjen edistämiseen. Kehyksen olisi sisällettävä asianmukainen tuloksellisuusraportointi.

Eläintautien hävittämistä, torjuntaa ja seurantaan koskeva komission lähestymistapa on yleensä ollut toimiva

26

Tarkastuksessa ilmeni, että zoonoosien ja muiden eläintautien hävittämistä, torjuntaa ja seurantaan koskeva komission lähestymistapa oli yleensä toimiva ja että lähestymistapa tukeutui tarkoituksenmukaiseen tekniseen neuvontaan ja riskianalyyysiin, joiden avulla puututtiin kehityksessä oleviin riskeihin ja epidemioihin.

27

EU:n eläinten terveyspolitiikka on pitkälle kehitettyä, ja se sisältää tunnistamista, jäljitettävyyttä, hyvinvointia, epidemioita ja eläinlääkinnällisiä tarkastuksia koskevat säännöt. Tämä helpottaa olennaisesti myös kauppaa. Voimassa olevat eläinten terveyttä koskevat EU:n säädöspuitteet sisältävät kuitenkin lähes 50 perusdirektiiviä ja -asetusta ja noin 400 johdetun oikeuden säädöstä, joista osa on hyväksytty jo vuonna 1964. Tämä monimutkainen lainsäädännöllinen kudos aiotaan konsolidoida ja korvata uudella eläinterveyslainsäädännöllä¹², josta päästiin poliittiseen yhteisymmärrykseen kesäkuussa 2015. Eläintautien hävittämistä, torjunta- ja seurantaohjelmat olivat osa eläinten terveyttä koskevaa EU:n strategiaa vuodesta 2007 asti. Strategian voimassaolo päättyi vuonna 2013, eikä sitä ole vielä korvattu odotettaessa uuden eläinterveyslainsäädännön hyväksymistä.

28

Tilintarkastustuomioistuin katsoo yleisesti ottaen, että jäsenvaltioiden ensisijaisen hävittämistä, torjunta- ja seurantaohjelmien rahoittamiseen perustuva komission lähestymistapa on järkevä. Eläintautien hävittämistä koskeviin ohjelmiin sovellettava resurssien ohjauskehys pohjautuu komission vuosittaisiin arvioihin rahoituksen prioriteeteista (ottaen huomioon vaikutus kansanterveyteen, tuotannolliset menetykset ja kauppaa koskevat kysymykset). Prioriteeteista on keskusteltu jäsenvaltioiden asiantuntijoiden kanssa. Komissiolla on lisäksi toimiva järjestelmä, jolla se arvioi jäsenvaltioiden ehdottamien ohjelmien laatua. Järjestelmässä käytetään kattavia arviointikriteereitä, jotka koskevat muun muassa ohjelman tavoitteiden ja hallinnoinnin selkeyttä, kohteena olevan taudin aiempaa kehitystä, tieteellisiä perusteluja ja ehdotettujen toimenpiteiden tehokkuutta. Kriteereitä, joita käytetään resurssien priorisointiin tautien kesken, ei tarkastetuissa ohjelmissa ollut kehitetty riittävästi. Priorisointi on kuitenkin vähitellen paranemassa monivuotisiin työohjelmiin 2016–2017 sovellettavan lähestymistavan ja niihin liittyvien ohjeiden käyttöönoton ansiosta.

12 COM(2013) 260 final, 6. toukokuuta 2013, Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi eläinten terveydestä. Ehdotus koskee maa- ja vesieläimiä. Se koostuu tautien ennaltaehkäisyyn, tautitietoisuuteen, bioturvaamiseen, eläinten jäljitettävyyteen, seurantaan, taudintorjuntaan ja hävittämiseen sekä kiireellisiin toimenpiteisiin liittyvistä vaatimuksista. Ehdotuksen mukaan hevosten ja muiden lajien, joihin ei tällä hetkellä sovelleta erityisiä vaatimuksia, nykyisiä tunnistamissääntöjä pitäisi tarkistaa. Lisäksi siinä suunnitellaan johdonmukaista EU:n rokotuspolitiikkaa, johon kuuluisivat antigenei-, rokote- ja diagnostiikkapankkeja koskevat puitteet EU:n tasolla. Euroopan parlamentti ja neuvosto pääsivät 1. kesäkuuta 2015 poliittiseen yhteisymmärrykseen ehdotuksesta.

29

Eläntaudit eivät noudata maiden rajoja. Tauteja voivat levittää tuotanto- ja villieläinten liikkuminen ja muut taudinlevittäjät. Ohjelmia voitaisiin niin ollen tehostaa huolehtimalla hyvästä koordinoinnista maiden välillä silloin, kun se on epidemiologisesti perusteltua. Lainsäädännössä ei silti edellytetä, että jäsenvaltiot esittäisivät koordinoituja ohjelmia tai toteuttaisivat ohjelmia yhdessä.

30

Tilintarkastustuomioistuin totesi, että yleisesti ottaen komissio antaa tarkoituksenmukaista ohjeistusta jäsenvaltioille ja helpottaa niiden välistä koordinoitua.

- Komissio ja jäsenvaltiot pitävät säännöllisesti yhteyttä pysyvän kasvi-, eläin-, elintarvike- ja rehukomitean¹³ ja jäsenvaltioiden eläinlääkintäpäällikköiden kokousten kautta.
- Jäsenvaltioiden asiantuntijat kokoontuvat tiettyjä tauteja käsitteleviin työryhmiin¹⁴ ja antavat suosituksia eläinlääkintäalan ohjelmien kehittämistä ajatellen.
- Ulkoiset asiantuntijat arvioivat ehdotetut ohjelmat komission toimeksiannosta kattavia arviointikriteereitä käyttäen.
- Komission elintarvike- ja eläinlääkintätoimisto toimittaa tarkastuksia jäsenvaltioissa.
- Eläntautien ilmoitusjärjestelmä mahdollistaa nopean epidemioista ilmoittamisen.
- EU:n vertailulaboratoriot¹⁵ vakioivat ja parantavat menetelmiä.
- Komissio järjestää koulutusta¹⁶ jäsenvaltioiden virkamiehille.
- Terveiden ja elintarviketurvallisuuden pääosasto on vuodesta 2014 alkaen antanut ohjeita uuden sähköisen sovelluksen käytöstä sekä säännöksissä jäsenvaltioilta vaadituista vakiomalleista, jotta voitaisiin varmistaa tietty yhdenmukaisuus ja laatu.

- 13 Kuukausittain järjestetään ainakin yksi pysyvän kasvi-, eläin-, elintarvike- ja rehukomitean (PFF-komitea) kokous, jossa jäsenvaltioiden ja komission edustajat keskustelevat eläinlääkintäalan kysymyksistä ja alan ohjelmien tuloksista.
- 14 Vuosittain järjestetään eläntautien hävittämistä käsittelevän työryhmän täysistunto, johon kaikkia jäsenvaltioita pyydetään osallistumaan. Lisäksi perustetaan säännöllisesti erityistyöryhmiä, jotka käsittelevät tiettyjä tauteja ja kokoontuvat useita kertoja vuodessa (esimerkiksi salmonellaa käsittelevä alaryhmä).
- 15 EU:n kunkin vertailulaboratorion tehtävänä on vakioida menetelmiä EU:n tasolla, koordinoida diagnostisia menetelmiä jäsenvaltioiden kanssa ja järjestää vertailukokeita. Lisäksi ne järjestävät vuosittain seminaareja kansallisille vertailulaboratorioille, jotta jäsenvaltioiden asiantuntijat voivat verkostoitua, päivittää tietojaan sekä jakaa tietoa ja parhaita käytäntöjä.
- 16 Koulutuksen parantaminen elintarvikkeiden turvallisuuden lisäämiseksi (Better Training for Safer Food, BTSF)

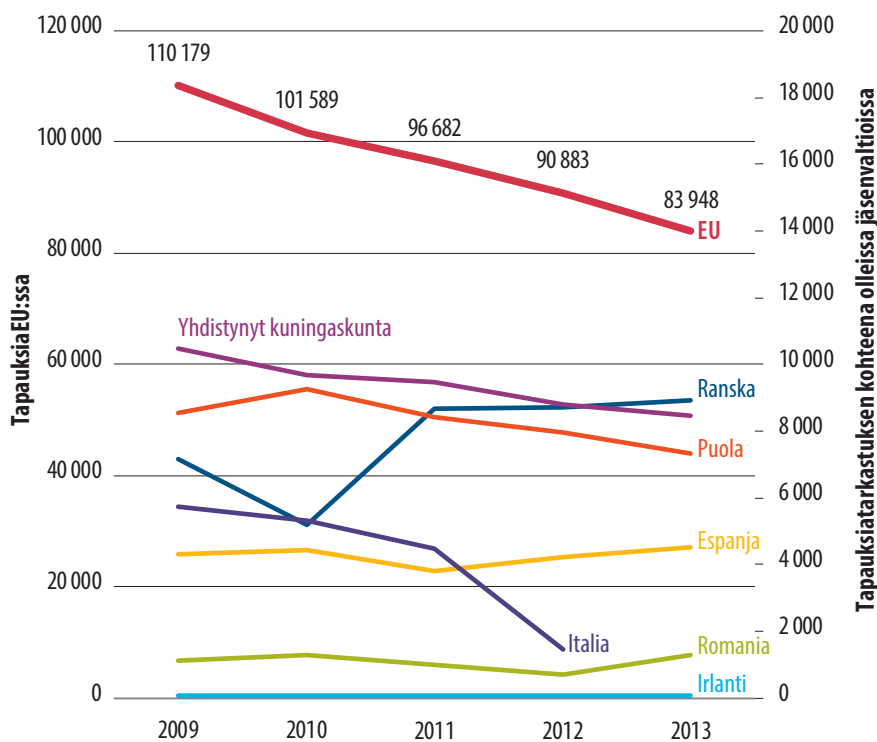
31

EU:n osarahoituskehysten olemassaolo kannusti jäsenvaltioita entistä enemmän hävittämään eläintauteja ja zoonooseja, ja ne onnistuivatkin siinä toisinaan huomattavan hyvin. Kehys on myös parantanut ihmisten terveyttä, minkä ansiosta on säästynyt varoja. Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen (EFSA) esimerkiksi arvioi¹⁷ vuonna 2012, että ihmisen salmonelloosista saattaa vuosittain aiheutua kaikkiaan jopa 3 miljardin euron taloudellinen taakka. Tapausten määrä on viime vuosina vähentynyt merkittävästi, kuten **kaaviosta 4** ilmenee. EFSA päätteli¹⁸, että väheneminen pääosin johtuu jäsenvaltioiden onnistuneista kanojen (*Gallus gallus*) salmonellan torjuntaohjelmista, joiden ansiosta salmonellaa esiintyy munissa vähemmän.

- 17 *Lähde:* Salmonellaa koskeva EFSA:n tiedote.
- 18 EFSA / ECDC EU summary report on zoonoses, zoonotic agents and food borne outbreaks, 2012. Kolmen miljardin euron määrä mainitaan arvion ylärajana.

Kaavio 4

Zoonoottinen salmonella – Ihmisen salmonellatapausten lukumäärä EU:ssa ja tarkastetuissa jäsenvaltioissa

Lähde: Terveyden ja elintarviketurvallisuuden pääosasto.

32

Toinen esimerkki on raivotauti: tapausten kokonaismäärä 28 jäsenvaltion EU:ssa väheni hyvin merkittävästi 3 708 tapauksesta (vuonna 2005) 305 tapaukseen (vuonna 2014).

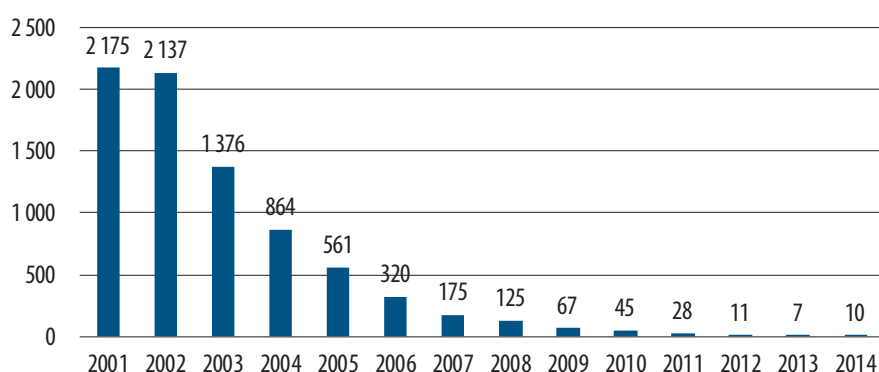
33

Komission toimenpiteet BSE:n hävittämiseksi EU:sta ovat onnistuneet erityisen hyvin. BSE-tapausten lukumäärä on vähentynyt 2 000 tapauksesta vuonna 2001 vain kymmeneen tapaukseen vuonna 2014, kuten ilmenee **kaaviosta 5**. Keskeisiin toimenpiteisiin kuuluvat erikseen määritellyn riskiaineksen¹⁹ poistaminen rehusta ja elintarvikeketjusta, lihaluujauhon kieltäminen nautaeläimiltä, lampailla ja vuohilta sekä miljoonien nautojen testaaminen vuosittain. Lainsäädäntöä on tarkistettu tiheästi viime vuosina ja tutkimukseen on myönnetty varoja, mikä on johtanut rajoitetumpaan ja paremmin kohdennettuun BSE-testaukseen. Jäsenvaltioiden luokittelua maantieteellisen BSE-riskitason mukaisesti koskeva komission koordinointi on onnistunut hyvin kansainvälisellä tasolla ja etenkin Maailman eläintautijärjestön kanssa. Myös nautojen tuberkuloosin hävittämissuunnitelmissa noudatetaan pitkän aikavälin lähestymistapaa, ja taudin esiintyvyys on vähentyneessä useimmissa jäsenvaltioissa. Näihin kahteen tautiin käytetään noin puolet EU:n ohjelmien varoista (ks. **taulukko 1**).

19 Nämä ovat ne eläinkudokset, joissa taudinaiheuttajan riski on suurin (muun muassa aivot ja selkäydin). Ks. lisätietoja BSE:stä **liitteessä I**.

Kaavio 5

BSE-tapausten lukumäärä EU:ssa

Lähde: Terveiden ja elintarviketurvallisuuden pääosasto.

Ja jäsenvaltioiden ohjelmat suunniteltiin ja toteutettiin tavallisesti hyvin

34

Jäsenvaltioiden vastuulla on laatia hävittämis-, torjunta- ja seurantaohjelmat, joissa otetaan sopivia indikaattoreita käyttäen huomioon kunkin jäsenvaltion prioriteetit eläintautien osalta. Jäsenvaltioilla on useimmissa tapauksissa vuosien kokemus eri eläintautien käsittelystä. Komissio voi pyytää – mutta ei vaatia – että jäsenvaltiot tekevät ohjelmaehdotuksia ja muuttavat strategiaansa. Kun puhkeaa epidemia, joka uhkaa levitä rajojen yli, jäsenvaltioiden täytyy toteuttaa tiettyjä alakohtaisen lainsäädännön mukaisia toimenpiteitä riippumatta siitä, rahoitetaanko näitä toimenpiteitä EU:n osarahoituksella.

35

Jäsenvaltioiden ohjelmien on täytettävä komission määrittämät²⁰ vähimmäiskriteerit ollakseen oikeutettuja yhteisön rahoitukseen. Kriteereissä edellytetään, että ohjelmaan sisältyy tietoja muun muassa tavoitteista, kestosta, kohteista, tavoitearvoista, indikaattoreista (esimerkiksi ilmaantuvuus ja esiintyvyys), eläinten testaamisesta, rokotuksista ja hallinnosta. Ohjelmien monimutkaisuus liittyy tiiviisti kyseisen taudin epidemiologisiin ominaisuuksiin. Ohjelmat voivat koostua hyvin monenlaisista toimenpiteistä, jollaisia ovat esimerkiksi kattava valvontajärjestelmä, verikokeet, erityistoimenpiteet sairaiden eläinten²¹ tunnistamiseksi, post mortem -tarkastukset, laboratoriotutkimukset, viljelijöille myönnettävien korvausten järjestelmä, villieläinten valvonta sekä testauksessa ja taudin hallinnassa käytettävät it-järjestelmät.

36

Tilintarkastustuomioistuinin totesi tarkastamiensa jäsenvaltioiden ohjelmien olevan yleensä hyvin suunniteltuja ja sopivia epidemiologiseen tilanteeseen nähden. Hyväksytyt ohjelmat vastasivat kriteereitä, kuvasivat toteutettavia toimenpiteitä tavallisesti hyvin, noudattivat komission vakiomallia ja johtivat yleensä myönteisiin tuloksiin (ks. **laatikko 3**). Jäsenvaltioilla on riittävät järjestelmät karjan eläintautiepidemioiden tunnistamista ja niiden hävittämisen edistämistä varten. Yhdennetty eläinlääkinnällinen tietojärjestelmä (TRACES), jossa eläimet tunnistetaan ja niiden liikkumista valvotaan, on pitkälle kehitetty ja auttaa torjumaan tauteja.

- 20 Komission päätös 2008/341/EY.
- 21 Havaitaan tartunnan saaneet eläimet, joiden testitulos on positiivinen.

Tuloksellinen jäsenvaltion ohjelma

EU toteuttaa ja osarahoittaa kaikissa jäsenvaltioissa ohjelmia, joilla torjutaan tarttuvia spongiformisia enkefalopatioita (TSE). Tarkastetun kauden aikana niihin kohdennettiin suuri osa eläinlääkintäalan ohjelmille osoitetusta EU:n rahoituksesta (ks. **taulukko 1**).

Irlannin ohjelmaan osoitettiin kaikkiaan 17 miljoonaa euroa vuosina 2009–2014. Vaikka EU:n rahoitusosuutta on vähennetty 4,7 miljoonasta eurosta (vuonna 2010) 0,8 miljoonaan euroon (vuonna 2014) saavutetut tulokset ovat hyviä etenkin seuraavista syistä:

- BSE-tapaukset pyritään havaitsemaan aktiivisten ja passiivisten valvontajärjestelmien avulla.
- Jos tauti havaitaan, ryhdytään epidemiologisiin tutkimuksiin ja kohortteläimet ja jälkeläiset lopetetaan.
- Eläinperäisten rehuotteiden syöttäminen tuotantoeläimille on kielletty.

Irlannissa ei ilmennyt BSE-tapauksia vuonna 2014. Tätä voidaan verrata aiempiin tapausmääriin: kolme tapaus vuosina 2012 ja 2011 ja pahimmillaan yli 400 tapaus 1990-luvulla.

Ohjelmien kustannusvaikuttavuutta on kuitenkin vaikea määrittää

37

Neuvoston päätöksessä²² tietyistä eläinlääkintäalan kustannuksista edellytettiin, että komissio antaa Euroopan parlamentille ja neuvostolle joka neljäs vuosi kertomuksen eläinten terveyttä koskevasta tilanteesta sekä eläinlääkintäalan ohjelmien täytäntöönpanon kustannustehokkuudesta.

38

Maailman eläintautijärjestön ohjeistuksen²³ mukaan tarkoituksenmukaisimmasta toimintavaihtoehdosta päätettäessä olisi otettava huomioon kustannusvaikuttavuus sekä mahdollinen tarttuminen ihmiseen ja se, kuinka suuret onnistumisen mahdollisuudet tietyllä joukolla taudin torjuntatoimenpiteitä on.

22 Neuvoston päätös 2009/470/EY, 41 artikla.

23 OIE, Guidelines for Animal Disease Control, toukokuu 2014.

39

Kuten **taulukosta 1** käy ilmi, eläinlääkintäalan ohjelmista aiheutuu suoraan EU:n talousarvioon noin 200 miljoonan euron vuosittaiset kulut. Tämän lisäksi jäsenvaltiot käyttävät vielä enemmän varoja kattamaan oman osuutensa osarahoitettuja ohjelmista ja muut tarpeellisina pitämänsä eläinlääkintäalan toimet. Myös viljelijöille ja elintarvikealalle aiheutuu kuluja eläinlääkinnästä, karjan korvaamisesta, tuotannon vähenemisestä, eläinten liikkumista koskevista rajoituksista ja markkinoiden menettämisestä. Ohjelmista saatavat hyödyt voidaan ryhmitellä kahteen pääluokkaan²⁴:

- kansanterveyden ja eläinten terveyden parannukset: vähennetään tautien esiintyvyyttä/ilmaantuvuutta, turvataan kansanterveys (zoonoosien tapauksessa), täytetään ohjelmien tehtävä keskeisenä tautien ehkäisy-/hallintavälineenä EU:n eläintautistrategian puitteissa
- taloudelliset hyödyt koko EU:n kannalta: suojataan sektorin arvo, edistetään markkinoiden vakautta, varmistetaan turvallinen kauppa, lisätään EU:n ulkopuolista kauppaa, vähennetään ihmisten terveyteen liittyviä kustannuksia.

40

Kun komissio toteuttaa EU:n talousarviota, sen täytyy noudattaa moitteettoman varainhoidon periaatteita²⁵, ja rahoitettavien toimien täytyy olla taloudellisia, tehokkaita ja vaikuttavia. Tämä merkitsee, että ohjelmien tulosten olisi oltava asianmukaisessa suhteessa kuluihin. Tilintarkastustuomioistuin on tietoinen siitä, että eläinten terveyspolitiikalla saavutettavien terveyshyötyjen rahallista arvoa on käytännössä vaikea määrittää. Tämä koskee etenkin zoonooseja, joiden kohdalla pääasiallinen hyöty on ihmisten välttyminen sairastumiselta ja toisinaan kuolemalta.

Tautien hävittämishojelmien kustannusvaikuttavuuden arvioimista varten ei ole käytettävissä sopivia malleja

41

Tarkastuksen yhteydessä havaittiin, että käytettävissä ei ole malleja ja taloudellisia indikaattoreita, joiden avulla komissio voisi analysoida ehdotettujen ohjelmien kustannusvaikuttavuutta, eikä komissio niin ollen tee tällaisia analyyseja. Tuoreimmassa (2014) kertomuksessaan eläinten terveyttä koskevasta tilanteesta sekä eläinlääkintäalan ohjelmien kustannustehokkuudesta komissio antoi tietoja kuluista ja tuloksista. Kertomuksen esittämisestä on säädetty neuvoston päätöksessä. Komissio toi kertomuksessa esiin, että eläinlääkintäalan menojen kustannusvaikuttavuus on syytä osoittaa nykyistä paremmin.

24 Komission kertomus Euroopan parlamentille ja neuvostolle EU:n yhteisrahoitusta saaneiden ohjelmien tuloksesta, päätelmät, 2014.

25 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU, Euratom) N:o 966/2012, annettu 25 päivänä lokakuuta 2012, unionin yleiseen talousarvioon sovellettavista varainhoitosäännöistä ja neuvoston asetuksen (EY, Euratom) N:o 1605/2002 kumoamisesta (EUVL L 298, 26.10.2012, s. 1), 30 artikla.

42

Hyväksytyihin ohjelmiin ja myöhemmin täytäntöönpanokertomuksiin sisältyy käytännössä yksityiskohtaisia tietoja kuluista ja toimiin ja tuloksellisuuteen liittyviä indikaattoreita. Suurin osa kuluista (otannat, laboratoriotutkimukset, eläinlääkäreiden palkat, korvausmaksut jne.) ja laadulliset hyödyt (mm. kansanterveys ja lisääntyneet vientimahdollisuudet) oli mainittu ohjelmissa, mutta rahoitettujen toimien kustannusvaikuttavuuden arvioimiseksi ei ollut käytettävissä riittävästi malleja ja tietoja. Esimerkiksi EU:n toimet BSE-kriisin yhteydessä säästivät ihmishenkiä, lisäsivät elintarviketurvallisuutta, paransivat tarkastusten laatua ja palauttivat kuluttajien luottamuksen - mutta ohjelman kustannusvaikuttavuutta ei kyetä arvioimaan.

43

Tilintarkastustuomioistuinin lisäksi, onko saatavissa näyttöä siitä, että tarkastetuista ohjelmista aiheutuneet kulut olivat kohtuulliset. Tarkastuksessa havaittiin joitakin (komission jo aiemmin yksilöimiä) tapauksia, joissa osa kuluista oli kohuttoman suuria tai jäsenvaltiot eivät olleet valvoneet niitä riittävästi. Tämä käy ilmi **laatikosta 4**. Komissio on toteuttanut näissä tapauksissa korjaavia toimia.

Laatikko 4

Toimia ei valvottu riittävästi tai kulut olivat suuret

1. Puolassa rokotteet, joita käytettiin vuotuisissa raivotaudin hävittämishjelmissä, ostettiin alueellisesti. Kettukannassa havaittujen raivotautitapausten määrä väheni vuosina 2002–2009 hyvin merkittävästi 884:stä kuuteen. Havaittujen tapausten määrä nousi kuitenkin jälleen nopeasti vuonna 2010 (117 tapaus) ja vuonna 2011 (103 tapaus). Tapaukset keskittyivät Małopolskan ja Ala-Karpatian alueille. Puolasta ostetun, villoille ketuille tarkoitetun rokotteen keskimääräinen hinta oli vuosina 2011–2013 merkittävästi korkeampi kuin keskimääräinen hinta EU:ssa, vaikka Puolalle myös toimitettiin eniten rokotteita EU:ssa (vuosittain enemmän kuin 10 miljoonaa annosta). Mittakaavaedut huomioon ottaen tämä ei vaikuta loogiselta. Komissio vähensi rahoitusta ja pyysi Puolan viranomaisia alentamaan liiallisia rokotehintoja muun muassa järjestämällä yhden yhteisen kansallisen tarjouskilpailun.
2. Romanian viranomaiset eivät kunnolla valvoneet niiden sopimusten toteuttamista, jotka koskivat villoille ketuille tarkoitettujen raivotautirokotteiden levittämistä ilmasta vuonna 2013. Rokotteita ei levitetty riittävästi. Kansalliset viranomaiset eivät myöskään ottaneet riittävästi näytteitä testatakseen rokotusohjelman vaikuttavuutta (menettelyjä parannettiin vuonna 2014). Tämän vuoksi komissio ei korvannut rokotuskampanjasta aiheutuneita kuluja.

Korvausmaksujen ja maksuvähennysten kannustinvaikutus jäi toisinaan vähäiseksi

44

Tautien torjuntaohjelmien mukaisesti hävitetyistä eläimistä viljelijöille maksettavat korvaukset eivät säännösten mukaan voi olla suurempia kuin terveiden eläinten markkina-arvo²⁶. Tarkoituksena on määrittää korvaukset oikeudenmukaiselle tasolle, vähentää petoksia ja kannustaa viljelijöitä osallistumaan ohjelmaan. EU:n lainsäädännössä ei kuitenkaan säädetä selkeästi siitä, miten markkinahintojen olisi määritettävä maksettavaa korvausta. Tästä päättävät jäsenvaltiot lainsäädännössään. Jäsenvaltioita ei esimerkiksi vaadita käyttämään korvausten perustana yhteisön laatimia ruohojen luokitusasteikkoja ja niissä määritettyjä hintoja²⁷. Liian suuret korvaukset eivät kannusta tehokkaisiin bioturvaamistoimiin.

45

Italiassa lääkintäalan ohjelmien mukaisesti hävitetyistä eläimistä maksetut korvaukset olivat toisinaan korkeammat kuin terveiden eläinten markkinahinnat. Vuonna 2012 viljelijät esimerkiksi saivat keskimäärin 87 euron (enintään 111 euron) korvauksen jokaista tautien hävittämishojelmien yhteydessä hävitettyä lammasta kohden. Keskimääräinen markkinahinta terveen teurastetun lampaan ruhosta oli tuolloin kuitenkin alle 60 euroa²⁸. Jos korvaus on suurempi kuin markkinahinta, eläintaudin havaitsemista tilalla voidaan pitää poikkeuksellisen mahdollisuutena uudistaa karja. Lisäksi viljelijöitä, jotka muutoin olisivat voineet pitää arvossa taudista vapaata asemaa, ei välttämättä kannusteta toteuttamaan vaikuttavia bioturvaamistoimenpiteitä.

46

Yhdistyneessä kuningaskunnassa, Englannissa, karjasta maksettava korvaus perustuu edeltävän kuukauden keskimääräiseen markkinahintaan. Pohjois-Irlannissa ja Walesissa karjasta maksettava korvaus perustuu yksittäisiin arvostuksiin, jotka yleensä johtavat korkeampiin korvaustasoihin kuin Englannissa ja jotka saattavat vähentää viljelijöiden ryhtymistä vaikuttaviin bioturvaamistoimenpiteisiin.

47

Eräällä Italian alueella (Sisiliassa) toteutettujen naudan ja lampaan bruselloosin hävittämishojelmien tekniset tulokset arvioitiin heikoiksi, joten komissio määräsi maksuja vähennettäväksi yli 7 miljoonan euron verran vuosina 2005–2012. Vuonna 2011 Sisilian bruselloosiohjelma julistettiin kokonaisuudessaan tukeen oikeuttamattomaksi, koska rokotussuunnitelmalla ei saatu aikaan tuloksia. Kun Italian viranomaiset kohdensivat resursseja eri alueille kansallisen järjestelmän mukaisesti, ne eivät kuitenkaan osoittaneet vähennystä Sisilian alueellisille viranomaisille, vaan kohdensivat sen kaikkiin Italian alueisiin (joista suurin osa oli toteuttanut hävittämishojelman asianmukaisesti). Niinpä Sisilian viranomaisia ei juurikaan kannustettu parantamaan eläinlääkinnällisiä toimenpiteitä.

- 26 Asetus (EU) N:o 652/2014, 11 artikla.
- 27 Komission asetus (EY) N:o 1249/2008, annettu 10 päivänä joulukuuta 2008, naudan-, sian- ja lampaanruohojen yhteisön luokitusasteikkojen soveltamista ja ruohojen hintaselvityksiä koskevista yksityiskohtaisista säännöistä (EUVL L 337, 16.12.2008, s. 3).
- 28 Euroopan komissio (maatalouden ja maaseudun kehittämisen pääosasto, Statistics on agricultural markets 2014: http://ec.europa.eu/agriculture/markets-and-prices/market-statistics/index_en.htm).

Ja parantamisen varaa on edelleen

48

Seuraavissa kohdissa käsitellään osa-alueita, joilla komission lähestymistapaa ja jäsenvaltioiden ohjelmia voitaisiin tilintarkastustuomioistuimen mukaan parantaa.

Eläintaudeista ilmoittaminen ja niihin liittyvien tietojen vaihto

49

Euroopan eläintautien ilmoitusjärjestelmä (ADNS) on suunniteltu epidemioita koskevien vakiotietojen vaihtamiseen. Siihen ei sisällytetty epidemiologiseen hallintaan tarvittavia ominaisuuksia eikä sitä suunniteltu aiempien tietojen antamiseen ja informaation analysointiin. Siksi sillä ei juuri saada aikaan lisäarvoa verrattuna Maailman eläintautijärjestölle kuuluvaan Maailman eläinten terveyttä koskevaan tietojärjestelmään (World Animal Health Information System, WAHIS), jota kaikkien jäsenvaltioiden on käytettävä. Kumpikin järjestelmä antaa tietoja uusien epidemioiden lukumäärästä ja sijainnista, mutta ne eivät ole yhteydessä toisiinsa niin, että tietoja voitaisiin vaihtaa automaattisesti. Jäsenvaltiot ovat kehittäneet omat epidemiologisia tietoja käsittelevät järjestelmänsä voidakseen paremmin hallinnoida eläinten terveyttä uhkaavia tekijöitä. Yhteistä järjestelmää, jolla helpotettaisiin tietojen vaihtoa ja parannettaisiin valvontatoimien koordinaatiota jäsenvaltioiden välillä, ei kuitenkaan ole olemassa.

50

Vuodesta 2012 alkaen komission ja Maailman eläintautijärjestön yhteishankkeessa on pyritty luomaan yhteys ADNS- ja WAHIS-järjestelmien välille ja liittämään ne toisiinsa Eläintautien tietojärjestelmällä (ADIS)²⁹.

29 ADNS-järjestelmän analyysiraportissa (versio 1.4), joka laadittiin it-järjestelmän prototyypin kehittämiseksi OIE-WAHIS/WAHID-liitännän kanssa yhteensopivaa Euroopan unionin Eläintautien tietojärjestelmää (ADIS) varten, todettiin, että "perusteellisemman analyysin edellyttämät viitetiedot puuttuivat (esimerkiksi tilojen ja niillä olevien eläinten lukumäärä). Tarkemman paikkaa ja aikaa koskevan analyysin tekemiseen tarvittaisiin lisätietoja, kuten kaikkien paikalla olevien epidemiologisten yksiköiden sijainti. Jotta väline olisi tarkoituksenmukaisempi tautien hallinnan tai päätöksenteon kannalta, olisi saatava lisätietoja tautien hallintatoimenpiteistä... ADNS-järjestelmän luettelo eri lajeille annetuista arvoista sisältää tärkeimmät tuotantoeläinlajit ja villieläinlajien osalta vain yleisnimikkeen. Vaikuttaisi järkevältä laajentaa diagnoosimenetelmään liittyvät tietopyynnöt koskemaan kaikkia tauteja..."

Tuloksellisuus- ja hallinnointitiedot

51

Komission päätöksessä vuodelta 2008³⁰ määritetään ohjelman tuotosindikaattorit, joiden osalta jäsenvaltioiden on raportoitava. Lisäksi komissio määritti menetelmät tulosindikaattoreiden asettamiseksi. Menetelmien mukaan jäsenvaltioiden on parannettava tuloksellisuuttaan tautien esiintyvyyden/ilmaantuvuuden osalta tietyn vähimmäisprosenttimäärän verran tietyn ajanjakson aikana. Komissio on myös kehittänyt laajan joukon indikaattoreita³¹ (yli 100), joita jäsenvaltioiden olisi käytettävä. Mukana on tuotoksiin ja toimintaan liittyviä indikaattoreita, kuten rokotettujen eläinten määrä ja testien määrä. Lisäksi osa indikaattoreista liittyy tuloksiin, esimerkiksi ilmaantuvuuden tai esiintyvyyden muutoksiin. Tilintarkastustuomioistuin totesi, että jo laajasta indikaattorijoukosta huolimatta etenkin ohjelmien teknistä toteutusta voitaisiin vielä jossakin määrin parantaa³². Mukaan ei ole otettu taloudellisia indikaattoreita, jotka mahdollistaisivat ehdotettujen ohjelmien kustannusvaikuttavuuden analysoimisen (ks. kohdat 41 ja 42).

52

Komissio vaatii, että jäsenvaltiot käyttävät vakiomallia laatiessaan eläinlääkintäalan ohjelmia. Siihen sisältyy tietoja taudin kehittymisestä viime vuosina. Lisäksi yksi kriteereistä (ks. kohta 28), joita komissio käyttää arvioidessaan ohjelmaluonnoksia, koskee taudin kehittymiseen viiden viime vuoden aikana liittyvien tietojen laatua. Tilintarkastustuomioistuin pani merkille, että tällaisia aiempia tietoja oli useimmissa tapauksissa saatavilla. Komission riippumattomat arvioijat olivat kuitenkin havainneet, että tarkastetuista 24:stä jäsenvaltioiden ohjelmasta kolmen yhteydessä viimeaikaisiin ohjelmaluonnoksiin ei sisältynyt riittävästi tarkoituksenmukaisia aiempia tietoja³³. Näissä tapauksissa komissio pyysi ja sai jäsenvaltioilta tarvitsemansa tiedot. Tarkastuksen ajankohtana komissio kehitti tietojärjestelmää, joka mahdollistaisi aiempien tietojen helpon haun jäsenvaltioiden edellisistä ohjelmista ja näiden tietojen analysoinnin. Komissio otti käyttöön vakioidun sähköisen raportointijärjestelmän, jonka avulla jäsenvaltiot voivat lähettää eläinlääkintäalan ohjelmiinsa liittyviä keskeisiä asiakirjoja^{34 35}. Nämä edistysaskeleet helpottanevat ohjelmien analyysiä jatkossa.

- 30 Komission päätös 2008/940/EY, joka on korvattu komission täytäntöönpanopäätöksellä 2014/288/EU, annettu 12 päivänä toukokuuta 2014, unionin osarahoittamista tiettyjen eläintautien ja zoonoosien kansallisista hävittämis-, torjunta- ja seurantaohjelmista laadittavia kertomuksia koskevista vakiovaatimuksista ja päätöksen 2008/940/EY kumoamisesta (EUVL L 147, 17.5.2014, s. 88).
- 31 Komission asiakirja WD SANCO/12915/2012.
- 32 Esimerkiksi testausten aikaväli; niiden epidemioiden osuus, joissa tartuntalähde tunnistettiin; bruselloosin kohdalla: testaamattomien karjojen jäljittäminen; rokotettujen eläinten osuus tiloilla ja rokotettujen tilojen osuus; koulutusta mittaavat indikaattorit; eläinlääkintäpalvelujen hinta ja kapasiteetti; lampaan ja vuohen bruselloosin kohdalla bruselloosikannan genotyyppityksen tulokset.
- 33 Muun muassa Yhdistyneen kuningaskunnan vuodeksi 2015 ehdottamassa nautojen tuberkuloosia koskevassa ohjelmassa; Espanjan vuodeksi 2015 ehdottamassa sinikielitautia koskevassa ohjelmassa ja Italian vuodeksi 2014 ehdottamassa sinikielitautia koskevassa ohjelmassa.
- 34 Etenkin ohjelmaluonnokset, välikertomukset, loppukertomukset ja maksupyynnöt.
- 35 Komission täytäntöönpanopäätös 2014/288/EU.

Tarkastushavainnot

Eläinlääkinnällisten tarkastusten esittäminen ohjelmissa

53

Yleisesti ottaen useimmissa ohjelmissa perusteltiin toteutettavat toimenpiteet ja tavoiteltavat tulokset. Tilintarkastustuomioistuin katsoo kuitenkin, että eläinlääkintäalan toimenpiteille olisi eduksi, jos ne kuvattaisiin tietyissä ohjelmissa paremmin. Sama koskee elintarvike- ja eläinlääkintätoimiston suositusten ja työryhmän neuvonnan perusteella toteutettuja toimia. Tarkastetuista 24:stä jäsenvaltioiden ohjelmasta kahden kohdalla komission riippumattomat arvioijat esittivät samankaltaisia huomioita³⁶.

Hitaasti etenevät ohjelmat

54

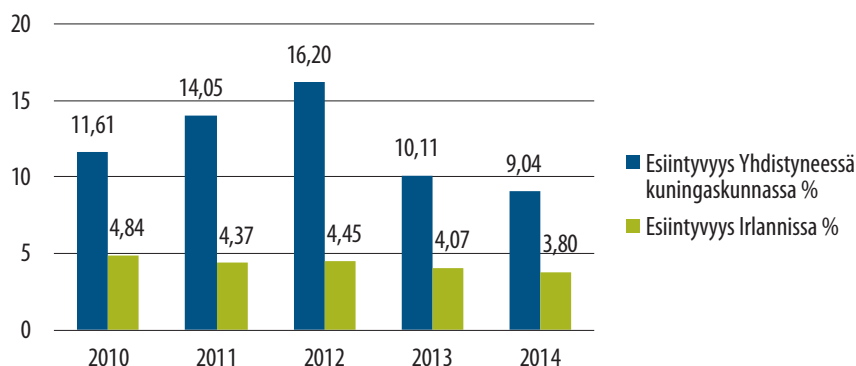
Joidenkin tautien hävittämisohjelmat kestävät tietyissä jäsenvaltioissa vuosikymmeniä (ks. kohta 9). Nautojen tuberkuloosin esiintyvyys Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja Irlannissa on laskenut, mutta se on edelleen suhteellisen korkea (ks. **kaavio 6**) verrattuna muihin jäsenvaltioihin³⁷. Yhdistyneessä kuningaskunnassa tuberkuloositestejä on vuodesta 2013 lähtien tihennetty vähäisen ilmaantuvuuden alueilla joka neljänestä vuodesta vuosittaisiksi, mikä on lisännyt tapausten havaitsemista. Yhdistyneen kuningaskunnan tuberkuloosin hävitysohjelmaan liittyy kuitenkin edelleen merkittäviä haasteita, sillä tautiin sairastuvuus on erittäin korkea eräillä alueilla.

36 Sinikielitautia koskeva Italian ohjelma vuodeksi 2014 ja nautojen tuberkuloosia koskeva Irlannin ohjelma vuodeksi 2014.

37 Nautojen tuberkuloosin esiintyvyys oli vuonna 2014 Yhdistyneessä kuningaskunnassa 9,04 prosenttia, Irlannissa 3,8 prosenttia, Espanjassa 1,72 prosenttia ja Italiassa 0,81 prosenttia. Ranska ja Puola ovat taudista virallisesti vapaita, ja Romaniassa esiintyvyys oli merkityksetön.

Kaavio 6

Nautojen tuberkuloosi Irlannissa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa

Lähde: Terveiden ja elintarviketurvallisuuden pääosasto.

55

Italiassa lampaan ja vuohen bruselloosin hävittäminen on vaikeaa, koska joillakin alueilla viljelijät eivät osallistu hävittämiseen varauksetta. Asiaan saattaa vaikuttaa myös runsaskätinen korvausjärjestelmä (ks. kohta 45). Esiintyvyys on kuitenkin laskusuunnassa kansallisella tasolla: se oli 1,2 prosenttia vuonna 2014, kun se vuonna 2008 oli ollut 3,7 prosenttia. Samana aikana esiintyvyys laski Sisiliassa 11,9 prosentista 3,4 prosenttiin.

56

Tilintarkastustuomioistuin panee merkille, että myös komissio totesi EU:n yhteisrahoitusta saaneiden eläinlääkinnällisten ohjelmien tuloksista Euroopan parlamentille ja neuvostolle vuodelta 2014 antamassaan kertomuksessa³⁸, että nautojen tuberkuloosia koskevalla Yhdistyneen kuningaskunnan ohjelmalla ja bruselloosia koskevalla Italian ohjelmalla aikaansaadut tulokset aiheuttivat huolta. Tilintarkastustuomioistuin on lisäksi tietoinen siitä, että komissio kannustaa jäsenvaltioita ryhtymään tällaisissa tapauksissa toimiin ja toteuttamaan työryhmän ja elintarvike- ja eläinlääkintätoimiston suositukset.

Lähestymistapa villieläinten hoitoon

57

Villieläinten ja kotieläinten suorat ja epäsuorat kontaktit voivat aiheuttaa tautien leviämistä tai vaikeuttaa eläintauteja koskevien ohjelmien vaikuttavaa toteuttamista. Villit ketut voivat esimerkiksi levittää raivotautia ja mäyrät, villisiaat ja kauriit voivat levittää nautojen tuberkuloosia. Maailman eläintautijärjestö on laatinut useita julkaisuja³⁹ villieläinten tautien seurannasta, ja niiden tautien ilmoittamisesta on tehty kansainvälinen sopimus. Villieläinten raivotautirokotteiden hankinta sisältyy jäsenvaltioiden ohjelmiin, mutta EU:lla ei ole erityistä lähestymistapaa villieläinten raivotaudin torjuntaa ajatellen.

58

EU:n tasolla ei ole säännöksiä muiden eläinlajien kuin karjan tuberkuloosin hävittämisestä (esimerkiksi gemssin ja muiden villieläinten). Yhdistyneessä kuningaskunnassa mäyriä esimerkiksi suojellaan kansallisella lainsäädännöllä, mikä saattaa hankaloittaa nautojen tuberkuloosin hävittämisohjelman vaikuttavaa toteuttamista.

38 COM(2014) 115 final, 5. maaliskuuta 2014, Komission kertomus Euroopan parlamentille ja neuvostolle EU:n yhteisrahoitusta saaneiden eläintautien ja zoonoosien hävittämis-, torjunta- ja seurantaohjelmien tuloksesta kaudelta 2005–2011, 3.3 kohta.

39 OIE, Training manual on wildlife diseases and surveillance, 2010.

Tiettyjen rokotteiden saatavuus

59

Maaailman eläintautijärjestön⁴⁰ mukaan sopivien eläinrokotteiden ja antigeenien hyvä saatavuus on eläinten terveyttä koskevien ohjelmien kannalta olennaista⁴¹. Useiden EU:n aloitteiden ja tutkimushankkeiden tarkoituksena on havaita uudet virukset ja edistää rokotteiden saatavuutta⁴². Taudista riippuen EU:ssa käytettäviksi sopivia rokotteita saattaa olla tarjolla vain vähän tai ei lainkaan. Rokottaminen on kuitenkin yksi käytettävissä olevista olennaisista välineistä, joiden avulla voidaan toteuttaa vaikuttavasti ”mielummin ennaltaehkäisy kuin hoito” -lähestymistapaa. Syyt siihen, ettei rokotteita ole aina saatavilla, ovat monimutkaiset. Viimeaikaiset tutkimukset⁴³ ovat yleensä osoittaneet, että rokotteiden kehittämisen teknisen vaatimuuden lisäksi tilanteeseen vaikuttaa se, että lääketeollisuudella ei ole riittäviä taloudellisia intressejä hakea tiettyjen rokotteiden käyttöä EU:ssa. **Laatikossa 5** havainnollistetaan eräitä käytännön vaikeuksia, joita sopivien rokotteiden puuttuminen aiheuttaa.

60

Euroopan tasolla ei ole olemassa oikeudellisia puitteita yhteistä rokotteiden hankintaa varten eikä yleistä rokotepankkia. Rokotteiden hankkiminen jäsenvaltioiden tarjouskilpailujen kautta voi viedä useita kuukausia, ja virus saattaa sillä aikaa jatkaa leviämistään eläinpopulaatiossa. Tilintarkastustuomioistuimien päätöksillä, jotka antavat uusia eläinterveyslainsäädäntöviranomaiset parhaillaan keskustelevat, antaisi komissiolle laajemmat valmiudet perustaa rokotepankkeja.

- 40 OIE, Manual of diagnostic tests and vaccines for terrestrial animals, 2014.
- 41 OIE, Guidelines for Animal Disease Control, toukokuu 2014.
- 42 Esimerkiksi EU:n tutkimusvaroilla on tuettu hankkeita, joissa on kehitetty rokotteita tuberkuloosiin (NEWTBAC), bruselloosiin (BRU-VAC) ja klassiseen sikaruttoon (CSFV-GODIVA).
- 43 Videnova, K. ja Mackay, DKJ. Availability of vaccines against major animal diseases in the European Union.

Sopivien rokotteiden puuttumisesta aiheutuvia vaikeuksia

Sinikielivirusta (hyönteisten levittämä märehitijöiden virustauti) on olemassa yli 20 muunnosta (serotyyppejä).

Italiassa on havaittu kuutta muunnosta. Monitehorokotetta (joka ehkäisisi useita viruskantoja) ei ole tällä hetkellä käytössä EU:ssa. Siksi rokotteiden käyttö on tällaisissa tapauksissa hankalaa.

Ranskassa vuonna 2008 sinikielitaudista johtuneen kriisin aikaan rokotetta oli varastossa vain rajoitetusti. Ranskan viranomaiset joutuivat siksi hankkimaan sitä lisää kiireellisesti. Tämä oli kallista ja aikaavievää. Lisäksi kansalliset viranomaiset katsoivat, että Ile et Villainen alueella havaitut 520 sinikielitauditapausta olisi voitu välttää, jos rokotteita olisi ollut saatavissa nopeammin.

Kun Espanjassa (Extremaduran alueella) puhkesi ensimmäistä kertaa serotyypin S4 sinikielitautiepidemia, tätä serotyyppiä vastaavaa rokotetta ei ollut saatavissa riittävästi. Rokotuskampanjaa lykättiin siksi seuraavaan vuoteen, jotta tautia voitaisiin hillitä viruksen seuraavan mahdollisen leviämisyksikön aikana.

61

Eläintaudeista aiheutuu merkittäviä kuluja, ja taudit ovat riski niin eläinten kuin ihmistenkin terveydelle. Taudit voivat levitä yli rajojen, ja aiemmat epidemiat ovat maksaneet miljardeja euroja. EU pyrkii siksi suojaamaan eläinten terveyttä ja rahoittaa ohjelmia, joilla jäsenvaltiot pyrkivät hävittämään, torjumaan ja seuraamaan tiettyjä eläintauteja. Näihin ohjelmiin sisältyvät muun muassa näytteiden otto, laboratoriotutkimukset, korvausten maksaminen hävitetyistä eläimistä ja rokotuskampanjat. Kyseiset EU:n menot ovat viime vuosina vähentyneet, eikä vuoden 2001 suu- ja sorkkatautiepidemiaan verrattavissa olevia suuria kriisejä ole viime aikoina ilmennyt. EU:n on kuitenkin valmistauduttava hoitamaan tulevat kriisit, ja taudista vapaan aseman saavuttaminen hävittämishojelmien avulla voi viedä vuosia.

62

Tarkastuksessa tutkittiin, saadaanko hävittämis-, torjunta- ja seurantaohjelmilla hillittyä eläintauteja riittävässä määrin. Tätä varten tutkittiin, oliko komission lähestymistapa tarkoituksenmukainen, suunnittelivatko ja toteuttivatko jäsenvaltiot tarkoituksenmukaisia ohjelmia ja otettiin ohjelmien kustannusvaikuttavuus huomioon asianmukaisesti.

63

Tilintarkastustuomioistuin totesi, että yleisesti ottaen sen tarkastamalla eläintauteja koskevilla ohjelmilla hillittiin eläintauteja riittävässä määrin. Komission ja jäsenvaltioiden on kuitenkin oltava valppaana, koska epidemioita voi silti puhjeta.

64

Eläintauteja koskeviin ohjelmiin liittyvä komission strategia oli yleensä toimiva: komission toiminnan tukena oli tarkoituksenmukainen tekninen neuvonta, eläinten terveyspolitiikka oli pitkälle kehitettyä ja rahoitusta kohdennettiin ensisijaisesti tietyn kehyksen mukaisesti. BSE:n hävittämiseen sovellettu lähestymistapa on onnistunut erityisen hyvin. Muita hyviä esimerkkejä ovat zoonoottisen salmonellan ja raivotaudin väheneminen. Taustalainsäädäntö oli kuitenkin yhä monimutkaista, ja rahoituksen priorisointia tautien kesken on parannettu vähitellen (ks. kohdat 26–33).

65

Tilintarkastustuomioistuin totesi, että jäsenvaltioiden ohjelmat suunniteltiin ja toteutettiin tavallisesti hyvin. Ohjelmat vastasivat kriteereitä, ja jäsenvaltioilla oli riittävät järjestelmät eläintautiepidemioiden tunnistamista ja niiden hävittämisen edistämistä varten (ks. kohdat 34–36).

Johtopäätökset ja suositukset

66

Tilintarkastustuomioistuin havaitsi, että komission edellytetään kyllä raportoivan eläinlääkintäalan ohjelmien kustannustehokkuudesta Euroopan parlamentille ja neuvostolle, mutta tätä varten ei ole sopivia malleja. Hyväksytyihin ohjelmiin ja myöhemmin täytäntöönpanokertomuksiin sisältyy tietoja kuluista ja tuloksista, mutta ohjelmien kustannusvaikuttavuutta on vaikea määrittää (ks. kohdat 37–42).

67

Tarkastuksessa havaittiin (komission aiemmin yksilöimiä) esimerkkejä kuluista, joita ei valvottu riittävästi, tai jotka olivat kohtuuttoman korkeita. Joissakin tapauksissa Italiassa määrät, joita maksettiin korvauksina viljelijöille, tai komission määräämä tuenvähennys kannustivat vain vähäisessä määrin edistämään vaikuttavia bioturvaamistoimia ja korjaavien toimenpiteiden toteuttamista (ks. kohdat 43–47).

68

Tilintarkastustuomioistuin havaitsi, että tietyillä osa-alueilla on parantamisen varaa. Epidemiologisten tietojen vaihtoa jäsenvaltioiden välillä voitaisiin tukea tietojärjestelmien avulla nykyistä paremmin (kohdat 49 ja 50).

69

Komissio määrittä jäsenvaltioiden käyttöön joukon ohjelmiin sovellettavia yksityiskohtaisia indikaattoreita, joilla mitataan vähimmäistuotosta. Tilintarkastustuomioistuin totesi, että eläinlääkintäalan toimenpiteisiin liittyvät tiedot sekä elintarvike- ja eläinlääkintätoimiston ja asiaa käsittelevän työryhmän aiempien suositusten perusteella toteutetut toimet voitaisiin kuvata joidenkin jäsenvaltioiden ohjelmissa paremmin. Tarkastuksen aikaan tarjolla ei aina ollut riittävästi helposti saatavilla olevia tietoja tautien aiemmasta kehityksestä. Kehitteillä oli kuitenkin tietokanta ohjelmiin sovellettavien teknisten indikaattoreiden kirjaamista varten, ja komissio oli ottanut käyttöön uuden sähköisen raportointijärjestelmän (ks. kohdat 51–53).

70

Tilintarkastustuomioistuin totesi, että osa ohjelmista eteni hitaasti (muun muassa nautojen tuberkuloosin hävittäminen Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja Irlannissa sekä lampaan ja vuohen bruselloosin hävittäminen eteläisessä Italiassa (ks. kohdat 54–56).

71

Villieläimet voivat levittää tauteja kotieläimiin (ja jopa ihmisiin). Sen vuoksi villieläimet on otettava huomioon, kun laaditaan eläinten terveyttä koskevaa lähestymistapaa ja pohditaan eläintauteja koskevien ohjelmien rahoitusta. Tilintarkastustuomioistuin totesi, että EU:n lähestymistapaa olisi täydennettävä luonnonvaraisten eläinten tautien, kuten tuberkuloosin, osalta (kohdat 57 ja 58).

72

Rokotteet ovat tiettyjen hävittämishojelmien kannalta keskeinen väline. Tilintarkastustuomioistuin havaitsi, että taudista riippuen sopivia rokotteita saattaa olla tarjolla vain vähän tai ei lainkaan. Tilintarkastustuomioistuin totesi erityisesti, että sinikielitaudin edellyttämien rokotteiden puute haittasi ohjelmien toteuttamista Italiassa, Ranskassa ja Espanjassa. Tarkastuksen ajankohtana Euroopan tasolla ei ollut olemassa oikeudellisia puitteita yhteistä rokotteiden hankintaa varten eikä yleistä rokotepankkia (ks. kohdat 59 ja 60).

Suosituksset

Jotta eläintautien hävittämistä, torjuntaa ja seuranta voitaisiin parantaa, komission olisi

- a) helpotettava epidemiologisten tietojen vaihtoa jäsenvaltioiden kesken
- b) tutkittava, pitäisikö nykyisiä indikaattoreita päivittää niin, että niiden avulla saadaan paremmin tietoja eläinlääkinnällisestä tarkastustoiminnasta ja ohjelmien kustannusvaikuttavuudesta
- c) soveltuviissa tapauksissa sisällytettävä järjestelmällisesti luonnonvaraisia eläimiä koskevat näkökohdat eläinlääkintäalan ohjelmiin
- d) edistettävä rokotteiden saatavuutta niin, että jäsenvaltiot voivat käyttää niitä epidemiologisesti perustelluissa tilanteissa.

Tilintarkastustuomioistuimen I jaosto on tilintarkastustuomioistuimen jäsenen Augustyn Kubikin johdolla hyväksynyt tämän kertomuksen Luxemburgissa 3. helmikuuta 2016 pitämässään kokouksessa.

Tilintarkastustuomioistuimen puolesta

Vítor Manuel da SILVA CALDEIRA
presidentti

Liite I

Tietoja eläintaudeista

Mikä tauti on kyseessä?	Miten tauti leviää?	Miten tauti vaarantaa kansanterveyden?	Millaisia klinisiä oireita tauti aiheuttaa?	Miten tauti diagnosoidaan?	Miten tauti voidaan ehkäistä tai torjua?
<p>Lintuinfluenssa (AI)</p> <p>aiheuttaja on tyypin A influenssavirus. Tautiin voivat sairastua monet ravinnon tuottamiseen käytetyt lintulajit (kanat, kalkkunat, viiräiset, helmikanat jne.) sekä lemmikkilinnut ja luonnonvaraiset linnut. Jotkin viruskannat aiheuttavat suuremmat kuolleisuusluvut kuin toiset. Virus on eristetty myös nisäkkäistä, kuten ihmisistä, rotista ja hiiristä, näätäeläimistä ja hilleireistä, sioista, kissoista, tiikeristä ja koirista.</p>	<p>Useat tekijät voivat edistää AI-virusten leviämiseen. Näitä tekijöitä ovat globalisaatio ja (laillinen ja laitton) kansainvälinen kauppa, kaupan pitämisen käytännöt (elävien lintujen markkinat), maatalo-uskäytännöt ja virukset luonnonvaraisissa linnuissa. AI-virus voi levitä suorassa kontaktissa sairaiden lintujen eritteisiin (esimerkiksi uloste) tai saastuneen rehun, veden, varusteiden tai vaatteiden kautta.</p>	<p>AI-virus sairastuttaa pääasiassa lintuja, mutta se voi tarttua myös ihmiseen. AI-virukset ovat erittäin lajisidonnaisia, mutta joissakin harvoissa tapauksissa ne ovat ylittäneet lajirajat ja sairastuttaneet ihmisiä. Siirtyminen ihmiseen on tapahtunut läheisessä kontaktissa sairaisiin lintuihin tai erittäin saastuneessa ympäristössä.</p>	<p>Lievässä muodossaan tauti voi ilmetä vain sulkien pörrötymisinä, munantuotannon vähenemisenä tai vähäisinä hengityselinten oireina. Taudin vakavassa muodossa virus vaikuttaa lievän muodon tavoin hengitysteihin, mutta valtaa lisäksi lukuksia muita elimiä ja kudoksia ja voi johtaa suureen sisäiseen verenvuotoon.</p>	<p>AI-virusta voidaan epäillä kliinisten oireiden ja tautia edeltävien tapahtumien perusteella. Diagnoosin vahvistamiseen tarvitaan laboratoriotutkimuksia.</p>	<p>Kaikkialla maailmassa on otettu käyttöön toimenpiteitä, joilla valvotaan taudin esiintymistä siipikarjassa Maailman eläintautijärjestön tätä varten antamien standardien mukaisesti.</p>
<p>Afrikkalainen sikarutto (ASF)</p> <p>on sian, pahasian sekä eurooppalaisen ja amerikkalaisen villisian erittäin tarttuva verenvuotauti. Kaiken ikäiset eläimet ovat yhtäläisessä vaarassa sairastua. Korkean virulenssitason virusmuotojen aiheuttama ASF johtaa kuumeeseen, ruokahalun vähenemiseen, ihon ja sisäelinten verenvuotoon ja kuolemaan keskimäärin 2–10 vuorokauden kuluessa. Kuolleisuus voi olla jopa 100 prosenttia.</p>	<p>Pahasika voi olla viruksen oireeton kantaja. Kanta-jasta virus leviää tällöin <i>Ornithodoros moubata</i> -punkin kautta. Punkki saa viruksen elimistönsä veriatarien aikana ja siirtää sen eteenpäin imiessään taudille alttiiden eläinten verta. Virus voi levitä taudille alttiin eläimiin myös pistävien kärpästen ja punkkien, saastuneiden tilojen, ajoneuvojen, varusteiden tai vaatteiden kautta.</p>	<p>ASF ei uhkaa ihmisen terveyttä.</p>	<p>Vaurioiden vakavuus ja jakauma voi myös vaihdella viruksen virulenssista riippuen. Taudin vakaville muodoille on ominaista korkea kuume. Kuolema seuraa keskimäärin 2–10 vuorokauden kuluessa. Kuolleisuus voi olla jopa 100 prosenttia. Muita klinisiä oireita voivat olla ruokahalun menetyt; apatia; korvien, vatsan ja jalkojen ihon punoitus; hengityselinten keuhut; oksentaminen, verenvuoto sieraimista tai peräsuolesta sekä joskus ripuli. Keskenmeno voi olla ensimmäinen merkki epidemiasta.</p>	<p>ASF-tautia voidaan epäillä kliinisten oireiden perusteella. Sille on saatava vahvistus määrättyjen laboratoriotestien avulla etenkin, jotta se voidaan erottaa klassisesta sikarutosta.</p>	<p>Afrikkalaiseen sikaruttoon ei ole julkistettua hoitoa tai rokotetta. Kaikissa onnistuneissa hävittämisohjelmissa diagnoosi on tehty nopeasti, kaikki saastuneissa tiloissa olleet eläimet on teurastettu ja hävitetty, puhdistus ja desinfiointi on tehty perusteellisesti, hyönteiset on hävitetty, on toteutettu eläinten siirtoja koskevaa ja muuta valvontaa.</p>

Liite I

Mikä tauti on kyseessä?	Miten tauti leviää?	Miten tauti vaarantaa kansanterveyden?	Millaisia kliinisiä oireita tauti aiheuttaa?	Miten tauti diagnosoidaan?	Miten tauti voidaan ehkäistä tai torjua?
<p>Bruselloosi on kotieläimiin tarttuva tauti, jolla on merkittävä taloudellinen vaikutus. Tautia aiheuttavat erilaiset brusella-bakteerit, jotka yleensä sairastuttavat tiettyjä eläinlajeja. Useimmat brusella-lajit voivat kuitenkin sairastuttaa myös muita eläinlajeja. Bruselloosi voi tarttua nautoihin, sikoihin, lampaisiin ja vuohiin, kameleihin, hevosiin sekä koiiriin. Se voi sairastuttaa myös muita märehijöitä, eräitä merimäkäkkäitä ja ihmisen.</p>	<p>Bruselloosi leviää tyypillisesti silloin, kun eläimelle tulee keskenmeno tai se poikii. Sairaana eläimen synnytysnestessä on paljon bakteereita. Bakteerit voivat elää eläimen ulkopuolisessa ympäristössä useiden kuukausien ajan, etenkin viileissä kosteissa oloissa. Ne voivat edelleen sairastuttaa muita eläimiä, jotka nielevät bakteereita. Bakteerit saattavat myös levitä utareeseen ja saastuttaa maidon. Bruselloosi ilmenee villieläimissä paljon, ja se voi sairastuttaa luonnonvaraisia sikoja, bioneita, hirviä ja rusakoita. Luonnonvaraisten kantajien olemassaolo vaikeuttaa hävittämistoimia.</p>	<p>Bruselloosi on zoonoosi, joka tarttuu ihmiseen erittäin helposti ja aiheuttaa maitankuumeeiksi usein kutsutun sairauden. Ihmisellä oireena ovat katkonainen tai epäsäännöllinen kuumeilu, päänsärky, heikotus, runsas hikoilu, palelu, painon putoaminen ja yleisesti särky. Myös maksan ja pernan kaltaiset elimet saattavat tulehtua. Tulehdukselle ovat alttiita eläinlääkärit, viljelijät ja teurastamotyöntekijät, jotka käsittelevät sairaita eläimiä sekä abortoituneita sikiöitä ja istukoita. Tauti voi levitä ihmiseen myös sairaita eläimistä peräisin olevan pastöroidattoman maidon kautta.</p>	<p>Tavallisesti sairaus on lievä, ja sairastuneen eläimen oireet ennen keskenmeno ovat vähäisiä. Urosten kivokset voivat turvota, ja joskus bakteeri asettuu niveliin tulehduttaen ne. Bruselloosin vaikutus on suuri, koska se vähentää lisääntymistehokkuutta keskenmenojen, hedelmättömyyden, istukan kohtuun jäämisen, sikiökuolleisuuden ja heikkouden jälkeisten vuosien. Seurauksena on valtavia taloudellisia menetyksiä maidontuottajille sekä lampaan-, vuohen- ja siiankasvattajille.</p>	<p>Tautia voidaan epäillä kliinisten oireiden, kuten keskenmenojen, perusteella, mutta vahvistus saadaan serologisin testein, joiden jälkeen määrätään laboratoriotestejä bakteerin eristämistä ja tunnistamista varten.</p>	<p>Serologisten testien avulla tapahtuvaa valvontaa sekä maidon testaamista esimerkiksi ABR-tutkimuksen avulla voidaan käyttää seulonnassa, ja niillä voi olla suuri merkitys taudin hävittämiseksi. Lisäksi yksittäisiä eläimiä testataan sekä kaupan tarpeita että taudin torjuntaa ajatellen.</p>

Bruselloosi

Liite I

Mikä tauti on kyseessä?	Miten tauti leviää?	Miten tauti vaarantaa kansanterveyden?	Millaisia kliinisiä oireita tauti aiheuttaa?	Miten tauti diagnosoidaan?	Miten tauti voidaan ehkäistä tai torjua?
<p>Sinikielitauti on tarttu- maton virustauti, joka sairastuttaa kotieläiminä pidettäviä ja luonnonva- raisia märehittöjiä (etenkin lampaita, mutta myös nautoja, vuohia, puhvelei- ta, antilooppia, kauriita, hirviä ja kameleita). Tautia levittävät hyönteiset, eten- kin <i>Culicoides</i>-lajin pistävät sääsket. Sinikielitaudin aiheuttavan viruksen on tunnistettu kuuluvan Reoviridae-heimoon. Sitä on tunnistettu 24 eri serotyypin, ja viruksen sairastuttavuus vaihtelee huomattavasti kannasta riippuen. Lampaiden, jotka ovat erittäin alttiita taudil- le, kuolleisuus voi olla jopa 100 prosenttia.</p> <p>Sinikielitauti</p>	<p>Sinikielitautivirusta eläimestä toiseen levittävät nimenomaan vektori- hyönteiset. Vektorit saavat viruksen elimistönsä imet- tyään sairaiden eläinten verta. Ilman vektorihyön- teisiä tauti ei voi levitä eläimestä toiseen.</p>	<p>Sinikielitauti ei uhkaa kansanterveyttä.</p>	<p>Sairastuneilla lampailla ilmenee erilaisia kliinisiä oireita, joita ovat muun muassa kuume, suun ja nenän kudosten ve- renvuoto ja haavaumat, runsa ripuli, oksenta- minen, keuhkokuume, syanoosista johtuva "sininen" kieli (harvi- nainen), uuhien tiineys saattaa keskeytyä.</p>	<p>Sinikielitautia voidaan epäillä tyypillisten kliinisten oireiden ja tarvittavien vektorihyönteisten esiintyvyyden perusteella etenkin alueilla, joilla tauti on endeeminen. Diagnoosin vahvis- tamiseen tarvitaan laboratoriotutki- muksia.</p>	<p>Endeemisillä alueilla kerätään seurantaohjelmassa aktiivi- sesti näytteitä sentinellikar- jan eläimistä ja seurataan sitien viruksen esiintymistä. Rokotus on vaikuttavin ja käytännöllisin toimenpide, jolla taudista aiheutuvat menetykset pyritään mini- moimaan ja mahdollisesti katkaisemaan leviämisykli sairastuneesta eläimestä vektorihyönteiseen. On hyvin tärkeää käyttää rokotetta, joka on kehitetty suojaamaan juuri siltä viruskannalta (tai niiltä viruskannoilta), joita tiettyllä alueella esiintyy.</p>
<p>Nautojen tuberkuloosi on krooninen eläinsairaus, jonka aiheuttaja on <i>Mycobacterium bovis</i> -bakteeri (<i>M. bovis</i>). <i>Mycobacterium bovis</i> on läheistä sukua bakteerille, joka aiheuttaa ihmisen ja lintujen tuber- kuloosia. Tauti voi ilmetä lähellä kaikissa nisäkkäissä. Se aiheuttaa yleisen sairautilan, yskimistä ja mahdollisesti kuoleman.</p> <p>Nautojen tuberkuloosi</p>	<p>Tauti on tarttuva, ja se leviää kontaktissa sairaisiin kotieläimiin ja luonnonva- raisin eläimiin. Tavallisesti tauti tarttuu sitien, että hengitetään pisaroina, joita leviää sairaan eläimen keuhkoista sen yskissä. Vasikat ja ihmiset voivat lisäksi sairastua juotuaan sairaista lehmistä peräisin olevaa raakamaittoa.</p>	<p>Ihminen voi saada tartunnan sekä juomalla sairaiden eläinten raakamaittoa että hengittämällä infektiovia pisaroita. Joissakin maissa on arvioitu, että jopa 10 prosenttia ihmisen tuberkuloositapauk- sista johtuisi nautojen tuberkuloosista.</p>	<p>Nautojen tuberkuloosi kehittyy yleensä hi- taasti, ja oireet alkavat kuukausien tai vuosien kuluttua. Kliinisiin oireisiin kuuluvat muun muassa heikkous, ruokahaluttomuus, painon lasku, vaihteleva kuume, katkonainen hakkaava yskä, ripuli ja huomattavan suurentu- neet imusolmukkeet.</p>	<p>Nautojen tuberkuloosin tavanomainen havaintomenetelmä on tuberkuliini- tutkimus, jossa nahaan sisään ruiskutetaan pieni määrä antigeeniä ja immuunireaktio mi- tataan. Lopullinen diagnoosi tehdään kasvattamalla bakteereja laborato- riossa, mihin kuluu ainakin kahdeksan viikkoa.</p>	<p>Nautojen tuberkuloosin tavanomainen torjuntatoi- menpide on testaaminen ja teurastaminen. Taudin vähen- tämässä tai poistamisessa on onnistuttu hyvin hävittä- misohjelmilla, jotka sisältävät post mortem -lihantarkastuk- sen, intensiivisen valvonnan tilakäynteineen, karjan järjestelmällisen tarkastami- sen yksittäisin testein sekä sairaiden ja niiden kanssa kontaktissa olleiden eläinten poistamisen ja eläinten liikkumisen valvonnan. Sairaiden eläinten maidon pastörointi lämpötilassa, joka riittää tappamaan bakteerin, on estänyt taudin leviämistä ihmiseen.</p>

Liite I

Mikä tauti on kyseessä?	Miten tauti leviää?	Miten tauti vaarantaa kansanterveyden?	Millaisia kliinisiä oireita tauti aiheuttaa?	Miten tauti diagnosoidaan?	Miten tauti voidaan ehkäistä tai torjua?
<p>BSE on nautojen etenevä, kuolemaan johtava hermosairaus. Taudilla on pitkä neljästä viiteen vuotta kestävä itämisäika, eikä siihen nykyisin ole hoitoa eikä rokotetta. BSE kuuluu tautiryhmään, joka tunnetaan nimellä tarttuva spongiforminen enkefalopatia (TSE). TSE-ryhmään kuuluvat myös lampaiden scrapie-tauti, kaurissa ja hirvissä esiintyvä hirtieläinten näivetystauti (CWD) sekä ihmisen Creutzfeldt-Jacobin tauti. TSE:n tavoin BSE:lle on tyypillistä prioniksi kutsutun tulehdusta aiheuttavan epänormaalin proteiinin esiintyminen hermokudoksessa. Taudissa aivojen huokoinen degeneroituminen aiheuttaa vakavia, kuolemaan johtavia neurologisia merkkejä ja oireita.</p>	<p>Tieteilijät uskovat, että taudin leviämiseen naudoissa on syynä sairaista naudoista tai lampaista peräisin olevan renderoidun aineksen syöttäminen naudoille. Prioni kestää yritysten käyttämät inaktiointimenetelmät, kuten kuumentuksen, mikä merkitsee, että sitä ei välttämättä saada kokonaan tuhoottua renderointiprosessissa.</p>	<p>On olemassa viitteitä siitä, että ihmisen Creutzfeldt-Jacobin taudin varianttiin voisivat olla syynä infektoituneen hermokudoksen saastuttamien naudanhaltuotteiden nauttminen tai infektoituneesta eläinkudoksesta valmistetut lääkinälliset laitteet. Maitoa ja maitotuotteita pidetään turvallisina.</p>	<p>Prionin joutumisesta eläimen elimistöön kuluu keskimäärin 4–5 vuotta ennen kliinisten oireiden alkamista, joiden BSE:n kliinisiä oireita havaitaan aikuisissa eläimissä. Oireet voivat kestää 2–6 kuukautta ennen kuin eläin kuolee.</p>	<p>BSE:tä voidaan epäillä kliinisten oireiden perusteella. Diagnoosi voidaan vahvistaa ainoastaan tutkimalla aivokudosta mikroskooppin avulla.</p>	<p>Kliinisen neurologisen sairauden esiintymisen kohdennettu valvonta; BSE:tä koskevien havaintojen avoin raportointi; suoja-toimet elävien märehäijöiden ja niistä saatavien tuotteiden tuonnin yhteydessä Maailman eläintautijärjestön maaeläinsääntösten mukaisesti; erikseen määritellyn riskialueen (aivot, selkäranka) poistamisen teurasituksen ja ruohojen käsittelyn aikana; erikseen määritellyn riskialueen kielto rehusta ja mahdollisesti saastuneen aineksen poistaminen siten ruokaketjusta; kaikkien saastuneelle rehulle altistuneiden epäiltyjen ja taudille alttiiden eläinten inhimillinen tuhoaminen; ruohojen ja kaikkien eläintuotteiden asianmukainen hävittäminen; kotieläinten tunnistaminen vaikuttavan valvonnan mahdollistamista ja epäiltyjen kotieläinten jäljittämistä varten.</p>

Naudan spongiforminen enkefalopatia (BSE)

Liite I

Mikä tauti on kyseessä?	Miten tauti leviää?	Miten tauti vaarantaa kansanterveyden?	Millaisia kliinisiä oireita tauti aiheuttaa?	Miten tauti diagnosoidaan?	Miten tauti voidaan ehkäistä tai torjua?
<p>Klassinen sikarutto (englanniksi myös hogs cholera) on sekä kesyn että luonnonvaraisen sian tarttuva virus tauti. Sen aiheuttaja on virus, joka kuuluu Flaviviridae-heimon Pestivirus-sukuun. Virus on läheistä sukua nautan virusripulin ja lampaiden border disease-taudin aiheuttajaviruksille. Klassista sikaruttoa aiheuttavaa virusta on vain yhtä serotyyppiä (CSFV).</p>	<p>Tavallisin tartuntatapa on terveen sian ja klassista sikaruttoa kantavien sikojen välinen suora kontakti. Virus tarttuu syljen, sieraineritteiden, virtsan ja ulosteiden kautta. Kontakti saastuneisiin ajoneuvoihin, karsinoihin, rehuun tai vaatteisiin voi levittää tautia. Taudin kroonisilla kantajilla (pysyvä tartunta) ei välttämättä näy kliinisiä oireita, mutta virus saattaa levitä niiden ulosteiden mukana. Sairastuneiden emakkojen jälkeläiset voivat saada tartunnan kohdussa ja levittää virusta kuukausien ajan. On saatu näyttöä siitä, että joissakin Euroopan osissa villisikapulaatio vaikuttaa taudin epidemiologiaan.</p>	<p>Virus ei tartu ihmiseen. Sika on ainoa tiedossa oleva laji, joka on altis taudille.</p>	<p>Taudin akuutissa muodossa sairaut eläimet kaikissa ikäryhmissä ovat kuumeisia ja painautuvat toisaan vasten, niillä ei ole ruokahalua, ne ovat apaattisia ja heikkoja ja kärsivät sidekalvon tulehduksesta, ummetuksesta ja sen jälkeestä ripulista ja niiden kävely on epävarmaa. Usean päivän kuluessa kliinisten oireiden alkamisesta korvissa, vatsassa ja reisien sisäosassa saattaa näkyä purppuraisia värimuutoksia. Tautia akuutisti sairastavat eläimet kuolevat 1–2 viikon kuluessa. Vakavissa tapauksissa tauti muistuttaa suuresti afrikkalaista sikaruttoa.</p>	<p>Kliiniset oireet eivät ole ominaisia pelkästään klassiselle sikarutolle ja voivat vaihdella huomattavasti, joten vasta-aineet tai virus voidaan havaita vain laboratoriotekkein.</p>	<p>Hoitoon ei ryhdytä. Alueilla, joilla tauti on endeeminen, leviämistä voidaan estää rokotuksilla. Kun tauti on saatu hallintaan, rokotukset lopetetaan ja valvontaa jatketaan. Taudista vapaille alueilla sovelletaan sairastuneiden eläinten hävittämiseen perustuvaa toimintatapaa, johon kuuluvat taudin varhainen havaitseminen, eläinten siirtämisen valvonta, ruhojen asianmukainen hävittäminen sekä puhdistus ja desinfiointi. Tämä toimintatavan ansiosta hävitettyä Pohjois-Amerikasta ja suuresta osasta Länsi-Eurooppaa.</p>

Klassinen sikarutto

Liite I

Mikä tauti on kyseessä?	Miten tauti leviää?	Miten tauti vaarantaa kansanterveyden?	Millaisia kliinisiä oireita tauti aiheuttaa?	Miten tauti diagnosoidaan?	Miten tauti voidaan ehkäistä tai torjua?
<p>Raivotauti johtuu viruksesta, joka vaikuttaa lämmiminveristen eläinten sekä ihmisen keskuhermostoon. Taudin itämissaika on pitkä (kuusi kuukautta) ja oireet saattavat ilmetä vasta useiden viikkojen kulu-tua tartunnasta. Oireiden ilmetyä raivotauti johtaa kuitenkin aina eläimen kuolemaan.</p> <p>Raivotauti</p>	<p>Raivotauti tarttuu sairaan eläimen syljestä. Tartunta tapahtuu ensisijaisesti puremien kautta tai virusta sisältävän syljen päätyessä avoimeen haavaan tai vaurioituneeseen kohtaan tai limakalvolle, kuten suuhun, nenäonteloon tai silmiin. Viruksen on dokumentoitu tarttuneen hengityksen kautta esimerkiksi lepakoiden luolan kaltaisessa tiheän populaation ympäristössä. Virus pysyy yleensä jonkin aikaa kohdassa, josta se on tullut elimistöön, ja jatkaa sen jälkeen hermoja pitkin aivoihin. Aivoissa virus lisääntyy nopeasti ja johtaa kliinisiin oireisiin. Tämän jälkeen virus siirtyy aivoista hermoja pitkin sylkirauhasiin. Saira-an eläimen kliinisten oireiden ilmenemiseen kuluva aika voi vaihdella viruskannasta ja viruksen sisääntulo-kohdasta riippuen. Onkin tärkeää tietää, että tauti voi tarttua sairaan eläimen syljestä muihin eläimiin ja ihmiseen ennen kuin sairassa eläimessä ilmenee kliinisiä oireita.</p>	<p>Raivotaudin katsotaan olevan yksi maailman merkittävimmistä zoonooseista (taudeis-ta, jotka sairastut-tavat pääasiassa eläimiä, mutta voivat aiheuttaa sairauden myös ihmisessä). Kotieläimen tai luon-nonvaraisen eläimen puremaan johtaneet kontaktit on aina tutkittava. Raivotau-tiset luonnonvaraiset eläimet menettävät luontaisen pelkonsa ihmistä kohtaan, mikä lisää kontaktin riskiä. Eläimen kliiniset oireet, kuten liiallinen syjenenitys, hengitys-ten tukkeutuminen tai tukehtuminen, voi-vat johtaa siihen, että ihminen tietämättään asettaa itsensä tartun-tavaaraan etsiessään vierasta esinettä koiran tai kotieläimen suusta tai yrittäessään antaa lääkettä paljain käsin. On tärkeää aina pestä purema tai altistunut alue vedellä ja saippualla ja ilmoit-taa tapahtuneesta lääkäriille tai sairaalan ensiapuun.</p>	<p>Raivotaudin kliiniset oireet vaihtelevat eläimissä sen mukaan, kuinka virus vaikuttaa aivoihin. Tyypillisiä oireita ovat käytöksen äkilliset muutokset ja etenevä paralyysi, joka johtaa kuolemaan. Jois-sakin tapauksissa eläin voi kuitenkin kuolla nopeasti ilman merkit-täviä kliinisiä oireita. Ihmisellä ensimmäisiä oireita saattavat olla kuume tai päänsärky. Taudin edetessä oireisiin voivat kuulua sekavuus, alakulo, uneliaisuus, levottomuus tai kasvojen, kurkun ja niskan halvaantuminen. Kuolema yleensä seuraa etenevästä paralyysistä.</p>	<p>Tautia voidaan epäillä kliinisten oireiden perusteella, joskin laboratorio-testit ovat tarpeen diagnoosin vahvis-tamiseksi. Kuolleista eläimistä otetut näytteet on lähetet-tävä toimivaltaiseen laboratorioon diagnoosia varten.</p>	<p>Maissa, joissa tautia esiintyy endeemisesti, toteutetaan toimenpiteitä taudille alttii-den populaatioiden (villieläi-met, kodittomat eläimet ja kotieläimet) sairastumisriskin vähentämiseksi. Samalla pyri-tään luomaan puskuri taudin kantajina olevien eläinten ja ihmisten välille. Kotieläimille järjestetään rokotusohjelmia ja villieläimille raivotaudin torjuntaohjelmia, joihin sisältyy myös rokottaminen (pyynti/rokotus/vapautus tai suun kautta annettavien rokotteiden levitys).</p>

Liite I

Mikä tauti on kyseessä?	Miten tauti leviää?	Miten tauti vaarantaa kansanterveyden?	Millaisia klinisiä oireita tauti aiheuttaa?	Miten tauti diagnosoidaan?	Miten tauti voidaan ehkäistä tai torjua?
<p>Salmonella-bakteeri voi aiheuttaa ihmiselle salmonelloosin. Salmonella löytyy usein terveiden lintujen ja nisäkkäiden suolistosta. Elintarvikkeista useimmin sitä havaitaan munissa ja kypsentämättömässä sian-, kalkkunan- ja kananlihassa.</p> <p>Salmonelloosi</p>	<p>Tauti voi tarttua ihmiseen saastuneista elintarvikkeista. Kypsentämättömän lihan ja muiden kypsentämättömien ainesosien turvallinen käsittely keittämällä ne läpikotaisin ja huolehtimalla hyvästä keittiöhygieniasta voi ehkäistä tai vähentää saastuneista elintarvikkeista aiheutuvaa riskiä.</p>	<p>Salmonelloosi on zoonoosi eli tartuntatauti, joka voi suoraan tai epäsuorasti tarttua eläimistä ihmisiin ja päinvastoin. Verenkiertoon joutuessaan se voi olla hengenvaarallinen.</p>	<p>Ihmisen salmonelloosin oireita ovat tavallisesti kuume, ripuli ja vatsan kouristukset. Kanojen salmonellaoireisiin kuuluvat sulkien pörrötyminen, jano, haluttomuus liikkua ja keltainen ripuli.</p>	<p>Kanoissa tautia voidaan epäillä kliinisten oireiden perusteella, joskin laboratoriotestit ovat tarpeen diagnoosin vahvistamiseksi.</p>	<p>Kaikkien EU:n toimijoiden koordinoitu lähestymistapa zoonooseihin on auttanut vähentämään ihmisen salmonelloositapauksia EU:ssa lähes puolella viiden vuoden kuluessa (2004–2009). EU käynnisti vuonna 2003 zoonoosien laajennetun torjuntaohjelman, jossa salmonella asetettiin etusijalle. Kaikissa EU:n jäsenvaltioissa toteutettiin siipikarjan salomonellan tehostettuja torjuntaohjelmia. Siipikarjaparviin (esimerkiksi munivat kanat, broilerit ja kalkkunat) ja sikojen salomonellatapausten vähentämiselle asetettiin tavoitteet. Sairastuneista parvista peräisin olevien tuotteiden kaupalle määrättiin lisäksi rajoituksia.</p>

Lähde: OIE ja EFSA.

Keskeiset vastualueet

01

Komissio (terveyden ja elintarviketurvallisuuden pääosasto) koordinoi, arvioi ja hyväksyy jäsenvaltioiden ohjelmaluonnokset ja antaa jäsenvaltioille suoraan hallinnoimaansa rahoitustukea. Eläinlääkinnällisistä toimenpiteistä vastaa linja G – Eläinlääkintäasiat ja kansainväliset asiat.

02

Vuodesta 2000 alkaen toiminut työryhmä antaa jäsenvaltioille tautien hävittämistä koskevaa asiantuntija-neuvontaa. Työryhmä koostuu jäsenvaltioiden ja komission edustajista, ja kutakin keskeistä eläintautia varten on oma alaryhmänsä. Työryhmä alaryhmineen tarjoaa jäsenvaltioiden asiantuntijoille ja komissiolle mahdollisuuden jakaa parhaita käytäntöjä. Työryhmä antaa alaryhmien kokousten perusteella tarkkoja suosituksia jäsenvaltioiden ohjelmien parantamista varten. Työryhmä kokoontuu vuosittain täysistuntoon.

03

Terveyden ja elintarviketurvallisuuden pääosasto hallinnoi eläintautien ilmoitusjärjestelmää (ADNS) ja koordinoi hätätilanteen edellyttämiä toimenpiteitä tarttuvan eläintautiepidemian puhjetessa. Terveiden ja elintarviketurvallisuuden pääosasto hallinnoi myös yhdenmukaista eläinlääkinnällistä TRACES-tietojärjestelmää, jonka avulla huolehditaan eläinten ja eläintuotteiden tuontia, vientiä ja jäsenvaltioiden väliseen kauppaan liittyviä tietoja koskevista ilmoituksista, sertifioinneista ja valvonnasta.

04

ADNS on sähköinen ilmoitusjärjestelmä, joka on suunniteltu merkittävien tarttuvien eläintautien tilanteen kehittymisen rekisteröintiin ja dokumentointiin. Sillä pyritään varmistamaan, että hälytysviestit ja yksityiskohtaiset tiedot eläintautien puhkeamisesta jäsenvaltioissa ja muissa järjestelmään liittyneissä maissa lähetetään välittömästi. Tiedot järjestelmään syötetään asianomaisessa maassa. Komissio vertailee tietoja ja välittää tiedot primaari- ja sekundaaritautien puhkeamisesta jäsenvaltioiden eläinlääkintäviranomaisille päivittäin. Näin jäsenvaltioiden eläinlääkintäviranomaiset voivat arvioida riskit ja ryhtyä tarvittaviin toimiin.

05

Elintarvike- ja eläinlääkintätoimisto kuuluu terveyden ja elintarviketurvallisuuden pääosaston linjaan F. Sen päätehtävänä on tarkistaa, että elintarvikkeiden, eläinlääkkeiden ja kasvinsuojeluaineiden turvallisuudesta ja laadusta annettua yhteisön lainsäädäntöä noudatetaan. Se tekee tarkastuksia 28 jäsenvaltiossa ja kolmansissa maissa, jotka vievät tai haluavat viedä tavaraa EU:hun. Elintarvike- ja eläinlääkintätoimisto koostuu eläinlääkintäalan ammattilaisista, ja sen tarkastustehtävät perustuvat riskianalyysin avulla laadittuun vuotuisen työohjelmaan. Sen työhön kuuluu järjestelmien arvioiminen ja yksittäisten tapahtumien tarkastus. Jokaisesta tarkastuksesta laaditaan kertomus, jossa esitetään johtopäätöksiä ja suosituksia. Tarkastettavia pyydetään esittämään toimintasuunnitelma, jonka mukaan ne voivat korjata kaikki havaitut puutteet. Suunnitelman täytäntöönpanoa arvioidaan ja seurataan. Elintarvike- ja eläinlääkintätoimisto julkaisee tarkastuskertomuksensa ja vuotuisen yhteenvetokertomuksen terveyden ja elintarviketurvallisuuden pääosaston verkkosivustolla.

06

Jäsenvaltion toimivaltaiset viranomaiset huolehtivat ohjelmien tosiasiallisesta hallinnosta ja toteutuksesta. Liittovaltiossa tai hallintomuodoltaan hajautetuissa valtioissa toteutus voidaan jakaa paikallistasolle (esimerkiksi Isonsa-Britanniassa vastuu on kreivikunnilla ja Saksassa osavaltioilla). Jokainen jäsenvaltio esittää komissiolle yhden yhteisen tukihakemuksen ja loppukertomuksen.

07

Jäsenvaltioiden vastuulla on niiden ohjelmien hallinnointi, ja komissio saa virallisen tiedon toteutetuista toimista vuotuisen kertomuksen ja kuluilmoituksen avulla.

08

Pysyvä kasvi-, eläin-, elintarvike- ja rehukomitea (PFF) koostuu EU-maiden hallitusten edustajista. Komitean toimeksianto kattaa eläinterveyttä koskevat yleiset riskit ja koko elintarvikeketjun maatilalta ruokapöytään. Komitean puheenjohtajana toimii Euroopan komission edustaja. Komissio voi kuulla asianomaista komiteaa aikooessaan hyväksyä toimenpiteitä. Komitea voi silloin esittää lausunnon komission työstä.

09

Euroopan elintarviketurvallisuusviranomainen (EFSA) on vastuussa elintarviketurvallisuuden kohdistuvien riskien arvioimisesta ja niiden ilmoittamisesta komissiolle. Se ei vastaa riskienhallinnasta. Elintarviketurvallisuusviranomainen työskentelee tiiviissä yhteistyössä kansallisten viranomaisten kanssa ja antaa tieteellistä neuvontaa elintarviketurvallisuuteen liittyvissä kysymyksissä. Viranomaisen tieteellinen neuvonta muodostaa tärkeän riskejä koskevan tietolähteen ja on olennainen osatekijä, kun komissio suunnittelee riskienhallintaan soveltamaansa lähestymistapaa. Eläintautien osalta viranomainen osallistuu lähinnä tautien hävittämistä koskeviin tieteellisiin tutkimuksiin. Lisäksi sitä saatetaan kuulla hätätilanteen edellyttämistä toimenpiteistä vakavan epidemian aikana.

10

Ihmisen ja eläinten terveyteen liittyviä kysymyksiä arvioivat muutkin organisaatiot, kuten Euroopan tartuntatautivirasto (ECDC), Maailman eläintautijärjestö (OIE) sekä Yhdistyneiden Kansakuntien elintarvike- ja maatalousjärjestön (FAO) ja Maailman terveysjärjestön (WHO) perustama Codex Alimentarius -komissio (CAC)

Tiivistelmä

VII

Komissio huomauttaa, että eläinlääkintäalan ohjelmien yleisestä kustannushyödyistä on paljon näyttöä. Niillä esimerkiksi vältetään ihmisten saamia tartuntoja ja joissakin tapauksissa säästetään ihmishenkiä. Ohjelmien erityisluonteen vuoksi edes kansainvälisellä tasolla ei ole saatavilla malleja, joilla voitaisiin analysoida ohjelmien kustannusvaikuttavuutta.

Komissio on samaa mieltä siitä, että jäsenvaltion maksamat liian suuret korvaukset voivat vähentää halukkuutta toteuttaa vaikuttavia bioturvallisuustoimenpiteitä. Komissio ei kuitenkaan katso olevan näyttöä siitä, että tällaisia tapauksia olisi paljon.

Komission määräämän tuen vähentämisen osalta komissio haluaa selventää, että jäsenvaltioilla on kansallisten sääntöjensä puitteissa yksinomaisen toimivalta päättää komission soveltamien taloudellisten seuraamusten kohdentamisesta.

VIII

Komissio kehittää jatkossakin käytössä olevia tietoteknisiä välineitä, jotta se voi paremmin tukea jäsenvaltioiden ohjelmia.

IX

Komissio soveltaa kuhunkin tautiin mukautettua erityistä lähestymistapaa. Luonnonvaraiset eläimet otetaan lähestymistavassa huomioon silloin, kun se on epidemian näkökulmasta perusteltua (esimerkiksi lintuinfluenssa, klassinen sikarutto, afrikkalainen sikarutto ja rabies (raivotauti)). Komissio on samaa mieltä siitä, että naudan tuberkuloosin osalta tarvitaan enemmän luonnonvaraisiin eläimiin kohdennettuja toimenpiteitä ottaen ympäristö huomioon (esimerkiksi mäyräkanta on ongelma Yhdistyneessä kuningaskunnassa, mutta ei Manner-Euroopassa); toiset lajit, kuten hirvieläimet, voivat puolestaan olla merkityksellisiä muissa jäsenvaltioissa.

X a)

Komissio hyväksyy tämän suosituksen.

X b)

Komissio hyväksyy tämän suosituksen.

X c)

Komissio aikoo varmistaa, että jäsenvaltiot sisällyttävät luonnonvaraisiin eläimiin liittyvät näkökohdat tarvittaessa järjestelmällisesti eläinlääkintäalan ohjelmiinsa.

X d)

Komissio hyväksyy tämän suosituksen.

Johdanto

05

EU:n eläinlääkintäalan ohjelmia on pidetty vuodesta 2007 mahdollisena toimintapoliittisena välineenä, jota käytetään osana eläinten terveyttä koskevaa kattavaa EU:n strategiaa.

09

Joidenkin eläintautien hävittäminen voi olla pitkäaikainen prosessi taudin erityispiirteiden vuoksi. Nautojen tuberkuloosi ja bruselloosi on kuitenkin hävitetty useimmissa jäsenvaltioissa. Niissä jäsenvaltioissa, joissa tautia vielä esiintyy, on jo useita taudista virallisesti vapaita alueita. Joidenkin eläintautien hävittämisen vaikeus edellyttää, että EU:n talousarviosta myönnetään toistuvasti varoja eläinlääkintäalan ohjelmille.

Tarkastukseen perustuvat huomautukset

27

EU:n eläinlääkintäalan ohjelmia on pidetty vuodesta 2007 mahdollisena toimintapoliittisena välineenä, jota käytetään osana eläinten terveyttä koskevaa kattavaa EU:n strategiaa.

41

Komissio korostaa, että toimenpiteiden kustannusvaikuttavuutta analysoivia malleja ei ole vielä kehitetty edes kansainvälisellä tasolla. Komissio kuitenkin muistuttaa, että eläinlääkintäalan ohjelmien yleisestä kustannushyödyistä on paljon näyttöä. Niillä esimerkiksi vältetään ihmisten saamia tartuntoja ja joissakin tapauksissa säästetään ihmishenkiä.

Laatikko 4 – Toimia ei valvottu riittävästi tai kulut olivat suuret

1. Puolan viranomaisten komission pyynnöstä vuonna 2015 järjestämällä ensimmäisellä yhteisellä kansallisella tarjouskilpailulla oli toivottu vaikutus: rokotteiden keskimääräiset hinnat putosivat puoleen.
2. Romaniaa koskeva kysymys on esimerkki tapauksesta, jossa komissio havaitsi sääntöjen noudattamatta jättämisen ja reagoi välittömästi kieltäytymällä korvaamasta ohjelman kustannuksia. Komissio pyysi Romaniaa toteuttamaan useita korjaavia toimia. Sen varmistamiseksi, että Romanian viranomaiset ovat toteuttaneet tarvittavat toimenpiteet, terveyden ja elintarviketurvallisuuden pääosaston (SANTE) alainen elintarvike- ja eläinlääkintätoimisto suoritti rabieksen torjuntaohjelman tarkastuksen Romaniassa vuonna 2014. Romania on sittemmin toteuttanut komission pyytämiä korjaavia toimia.

44

Komissio on yhtä mieltä siitä, että ”jäsenvaltioita ei vaadita käyttämään korvausten perustana yhteisön ruhojen luokitusasteikkoja”. Tämä johtuu siitä, että luokitusasteikoissa viitataan ainoastaan lihaeläimiin, jotka ovat valmiita kaupalliseen teurastukseen. Eläinlääkintäalan ohjelmien aikana teurastetut eläimet ovat varsin usein jalostuseläimiä tai liian nuoria kaupalliseen teurastukseen. Tämän vuoksi luokitusasteikkoa ei usein voida soveltaa.

Komissio korostaa, että maanviljelijöille voidaan määrätä monenlaisia seuraamuksia, jos he eivät toteuta asianmukaisia bioturvallisuustoimenpiteitä. Epidemian puhjetessa maanviljelijän on vastattava kustannuksista, joita ei korvata. Niitä ovat muun muassa taloudelliset haitat, jotka aiheutuvat eläinten siirtorajoituksista, eläintuotannon ja kaupallisen maineen menetyksestä sekä varastojen täydentämisen samoin kuin puhdistamisen ja desinfioinnin aiheuttamista lisäkustannuksista. Nämä kustannukset voivat olla suuremmat kuin mahdolliset liian suuret korvaukset.

45

Komissio huomauttaa, että markkinahintoja ja korvausten arvoa on vaikea verrata (ks. komission vastaus 44 kohtaan). Italiassa tauteihin sovellettavia korvausmääriä säännellään yksityiskohtaisesti lainsäädännössä¹.

Lisäksi tilintarkastustuomioistuimen mainitsemissa maatalousmarkkinoiden tilastotiedoissa ei viitata terveiden eläinten markkinahintoihin vaan lampaanlihan markkinahintoihin.

Komission suorittamat Italian eläinlääkintäalan ohjelmia koskevat tilintarkastukset osoittivat, että korvausmäärät olivat tukikelpoisten arvojen mukaisia.

46

Elintarvike- ja eläinlääkintätoimisto tarkasti Yhdistyneen kuningaskunnan tuberkuloosin hävittämisohjelman² ja totesi, että Walesissa asiaa koskevaan säädökseen (Tuberculosis (Wales) Order) sisältyy myös toimenpiteitä, joilla korvaus yhdistetään parhaaseen maatalouskäytäntöön, mukaan lukien asianmukaiset bioturvallisuustoimenpiteet.

47

Komissio katsoo, että se on soveltanut asianmukaisia korjaavia toimenpiteitä, joissa otetaan huomioon kansallisessa ohjelmassa havaitut puutteet. Jäsenvaltiolla on yksinomainen toimivalta kohdentaa komission soveltamat taloudelliset seuraamukset kansallisten sääntöjensä mukaisesti.

51

Komissio on samaa mieltä asiasta ja aikoo tarkastella yhdessä jäsenvaltioiden kanssa, mitkä lisäindikaattorit voisivat olla hyödyllisiä arvioitaessa ohjelmien teknistä täytäntöönpanoa. Kustannusvaikuttavuuden osalta komissio aikoo tarkastella yhdessä jäsenvaltioiden kanssa, onko mahdollista määrittää eläinlääkintäalan ohjelmien kustannusvaikuttavuutta mittaavia käyttökelpoisia indikaattoreita.

55

Komissio viittaa Italiassa suorittamiinsa eläinlääkintäalan ohjelmia koskeviin tilintarkastuksiin. Niissä todettiin, että Italian maksama korvaus oli tukikelpoinen ja että korvausten tasoa koskeva komission suositus otettiin huomioon (ks. myös komission vastaukset 44 ja 45 kohtaan). Ei ole näyttöä siitä, että korvausten ja taudin hävittämisen viivästyksen välillä olisi yhteys Italiassa.

57

Komissiolla on valvonta-, seuranta- ja tarkastusstrategia, joka on mukautettu kunkin taudin ominaispiirteiden mukaisesti. Luonnonvaraiset eläimet otetaan strategiassa huomioon silloin kun se on epidemian näkökulmasta perusteltua (esimerkiksi lintuinfluenssa, klassinen sikarutto, afrikkalainen sikarutto ja rabies (raivotauti)). Komissio on samaa mieltä siitä, että naudan tuberkuloosin osalta tarvitaan enemmän luonnonvaraisiin eläimiin kohdennettuja toimenpiteitä ottaen ympäristö huomioon (esimerkiksi mäyräkanta on ongelma Yhdistyneessä kuningaskunnassa, mutta ei Manner-Euroopassa); toiset lajit, kuten hirvieläimet, voivat puolestaan olla merkityksellisiä muissa jäsenvaltioissa.

¹ Viite: "art. 6 della legge 28 maggio 1981, n. 296 e" (viimeisin muutosasetus annettu 11. elokuuta 2015).

² Terveiden ja elintarviketurvallisuuden pääosaston elintarvike- ja eläinlääkintätoimiston tarkastuskertomus ("United Kingdom 2011–6057"); http://ec.europa.eu/food/fvo/audit_reports/index.cfm

Komission yhteinen vastaus 59 ja 60 kohtaan

Komissio korostaa, että rokote-/antigeenipankkeja on jo otettu käyttöön kahden taudin eli suu- ja sorkkataudin ja klassisen sikaruton torjumiseksi. Tämä toteutettiin tekemällä tarvittaessa riskianalyysi Euroopassa todennäköisimmin esiintyvistä viruskannoista.

Päätelmät ja suositukset

66

Edes kansainvälisellä tasolla ei ole saatavilla malleja, joilla voitaisiin analysoida ohjelmien kustannusvaikuttavuutta. Komissio kuitenkin huomauttaa, että eläinlääkintäalan ohjelmien yleisestä kustannushyödyistä on paljon näyttöä. Niillä esimerkiksi vältetään ihmisten saamia tartuntoja ja joissakin tapauksissa säästetään ihmishenkiä.

67

Komissio on samaa mieltä siitä, että jäsenvaltion maksamat liialliset korvaukset voivat vähentää halukkuutta toteuttaa vaikuttavia bioturvallisuustoimenpiteitä. Komissio ei kuitenkaan katso olevan näyttöä siitä, että tällaisia tapauksia olisi paljon. Komissio katsoo, että se on soveltanut asianmukaisia korjaavia toimenpiteitä, joissa otetaan huomioon kansallisessa ohjelmassa havaitut puutteet. Jäsenvaltiolla on yksinomainen toimivalta kohdentaa komission soveltamat taloudelliset seuraamukset kansallisten sääntöjensä mukaisesti.

69

Komissio korostaa, että tiedot olivat saatavilla ennen kuin komission arviointiprosessi päättyi, koska asianomaiset kolme jäsenvaltiota toimittivat puuttuvat tiedot komission pyynnöstä. Koska asia koski vain kolmea jäsenvaltiota 24:stä, komissio pitää tätä yksittäistapauksena.

70

Joidenkin eläintautien hävittäminen voi olla pitkäaikainen prosessi taudin erityispiirteiden vuoksi. Tämä on tyypillistä tuberkuloosille ja bruselloosille.

71

Komissiolla on valvonta-, seuranta- ja tarkastusstrategia, joka on mukautettu kunkin taudin ominaispiirteiden mukaisesti. Luonnonvaraiset eläimet otetaan strategiassa huomioon silloin kun se on epidemian näkökulmasta perusteltua (esimerkiksi lintuinfluenssa, klassinen sikarutto, afrikkalainen sikarutto ja rabies (raivotauti)). Komissio on samaa mieltä siitä, että naudan tuberkuloosin osalta tarvitaan enemmän luonnonvaraisiin eläimiin kohdennettuja toimenpiteitä ottaen ympäristö huomioon (esimerkiksi mäyräkanta on ongelma Yhdistyneessä kuningaskunnassa, mutta ei Manner-Euroopassa); toiset lajit, kuten hirvieläimet, voivat puolestaan olla merkityksellisiä muissa jäsenvaltioissa.

72

Komissio korostaa, että rokote-/antigeenipankkeja on jo otettu käyttöön kahden taudin eli suu- ja sorkkataudin ja klassisen sikaruton torjumiseksi. Tämä toteutettiin tekemällä tarvittaessa riskianalyysi Euroopassa todennäköisimmin esiintyvistä viruskannoista.

Suositukset

- a) Komissio hyväksyy tämän suosituksen.
- b) Komissio hyväksyy tämän suosituksen.
- c) Komissio aikoo varmistaa, että jäsenvaltiot sisällyttävät luonnonvaraisiin eläimiin liittyvät näkökohdat tarvittaessa järjestelmällisesti eläinlääkintäalan ohjelmiinsa.
- d) Komissio hyväksyy tämän suosituksen.

MISTÄ EU:N JULKAISUJA SAA?

Maksuttomat julkaisut:

- yksi kappale:
EU Bookshopista (<http://bookshop.europa.eu>)
- enemmän kuin yksi kappale tai julisteet/kartat:
Euroopan unionin edustustoista (http://ec.europa.eu/represent_fi.htm),
muissa kuin EU-maissa sijaitsevista lähetystöistä (http://eeas.europa.eu/delegations/index_fi.htm),
ottamalla yhteyttä Europe Direct -palveluun (http://europa.eu/europedirect/index_fi.htm)
tai soittamalla 00 800 6 7 8 9 10 11 (maksuton numero koko EU:n alueella) (*).

(*) Saat pyytämäsi tiedot maksutta. Myös useimmat puhelut ovat maksuttomia, joskin jotkin operaattorit, puhelinkioskit tai hotellit voivat periä puhelusta maksun.

Maksulliset julkaisut:

- EU Bookshopista (<http://bookshop.europa.eu>)

Eläntaudit voivat levitä nopeasti ja aiheuttaa merkittäviä kuluja, ja ne ovat riski niin eläinten kuin ihmistenkin terveydelle. EU harjoittaa aktiivista eläinten terveyspolitiikka ja rahoittaa ohjelmia, joilla jäsenvaltiot pyrkivät hävittämään, torjumaan ja seuraamaan tiettyjä eläintauteja. Tilintarkastustuomioistuin tarkasti nämä ohjelmat ja totesi, että komission lähestymistapa ja jäsenvaltioiden ohjelmat ovat yleensä toimivia. Tautien torjunnassa on monesti onnistuttu, mutta niiden hävittäminen on monimutkaista ja voi viedä useita vuosia. Parantamisen varaa on siis edelleen. Tilintarkastustuomioistuin esittää komissiolle suosituksia epidemiologisten tietojen vaihdosta jäsenvaltioiden kesken, eläinlääkinnällisessä tarkastustoiminnassa käytettävistä indikaattoreista ja kustannusvaikuttavuudesta, luonnonvaraisten eläinten käsittelystä sekä rokotteiden saatavuudesta.

EUROOPAN
TILINTARKASTUS
TUOMIOISTUIN

Julkaisutoimisto